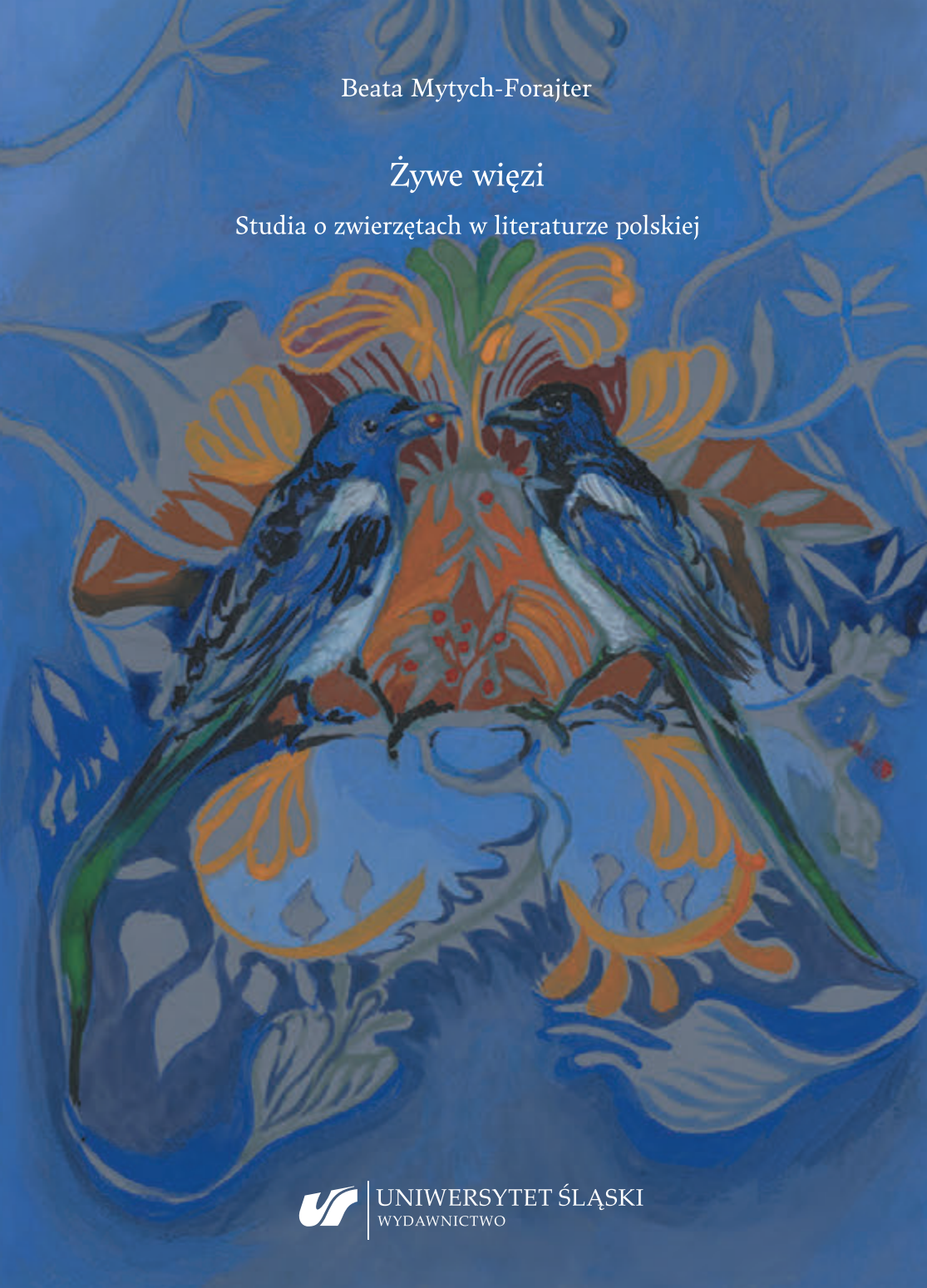


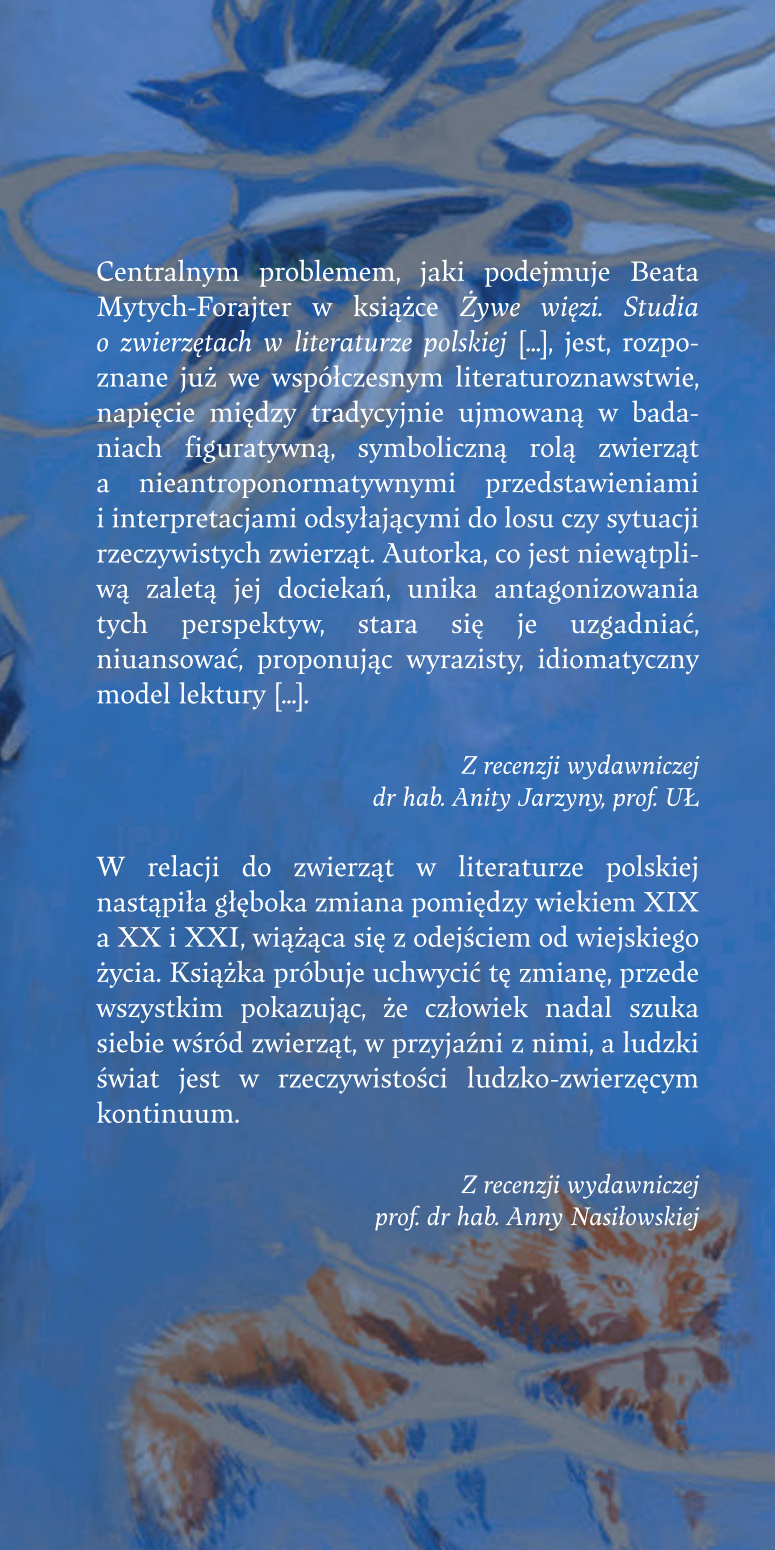
Beata Mytych-Forajter

Żywe więzi

Studia o zwierzętach w literaturze polskiej



UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO



Centralnym problemem, jaki podejmuje Beata Mytych-Forajter w książce *Żywe więzi. Studia o zwierzętach w literaturze polskiej* [...], jest, rozpoznane już we współczesnym literaturoznawstwie, napięcie między tradycyjnie ujmowaną w badaniach figuratywną, symboliczną rolą zwierząt a nieantroponormatywnymi przedstawieniami i interpretacjami odsyłającymi do losu czy sytuacji rzeczywistych zwierząt. Autorka, co jest niewątpliwą zaletą jej dociekań, unika antagonizowania tych perspektyw, stara się je uzgadniać, niuansować, proponując wyrazisty, idiomatyczny model lektury [...].

*Z recenzji wydawniczej
dr hab. Anity Jarzyny, prof. UŁ*

W relacji do zwierząt w literaturze polskiej nastąpiła głęboka zmiana pomiędzy wiekiem XIX a XX i XXI, wiążąca się z odejściem od wiejskiego życia. Książka próbuje uchwycić tę zmianę, przede wszystkim pokazując, że człowiek nadal szuka siebie wśród zwierząt, w przyjaźni z nimi, a ludzki świat jest w rzeczywistości ludzko-zwierzęcym kontinuum.

*Z recenzji wydawniczej
prof. dr hab. Anny Nasilowskiej*

Żywe więzi
Studia o zwierzętach
w literaturze polskiej

Beata Mytych-Forajter

**Żywe więzi
Studia o zwierzętach
w literaturze polskiej**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2025

RECENZJE

Anita Jarzyna

Anna Nasiłowska-Rek

*Moim Najbliższym,
Wackowi, Mai i Nunie*

Żywe więzi

Skrzeczala sroka i mówiłem: sroczość,
Czymże jest sroczość? Do sroczego serca,
Do włochatego nozdrza nad dziobem i lotu
Który odnawia się kiedy obniża
Nigdy nie sięgnę a więc jej nie poznam.
C. Miłosz: *Sroczość*¹

Kiedy patrzę przez okno w mojej kuchni na skaczącą po sąsiednim dachu srokę, myślę o wszystkich podglądanych przeze mnie ptakach i o mieście jako ludzkim środowisku, w którym ptasia obecność to na szczęście wciąż całkiem spora porcja zwierzęcej dzikości. W tej książce szukam jednak zwierząt przede wszystkim w polskojęzycznych tekstach literackich, w których stanowią one część języka, stylistyki lub opowiadanego świata. Choć pokusa zwracania się ku tematyce przyrodniczej jest duża, gdyż bardzo lubię patrzeć na srokę na dachu, staram się nie zapominać, że obcuję przede wszystkim z literaturą, a dopiero wtórnie mogę przymierzać teksty do życia, zaokiennej rzeczywistości, koncentrować się na specyfice tych, którzy noszą futra, pióra i mają dzioby. Oglądane przeze mnie zwierzęta są więc przede wszystkim fenomenami literackimi, które w tekstach przejawiają się na wiele bardzo różnych sposobów. Czasem są to wyłącznie ślady leksykalne, które można liczyć i na tej podstawie ustalać frekwencyjną przewagę jednego gatunku nad drugim, bywa, że zwierzę stanowi

1 C. Miłosz: *Sroczość*. W: Idem: *Wiersze wszystkie*. Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2018, s. 480.

część związku frazeologicznego lub utartego sformułowania, którego konotacjom można się przyglądać z zainteresowaniem także po to, by obserwować zmieniającą się świadomość użytkowników języka, dotyczącą roli danego zwierzęcia zarazem w świecie ludzkiej myśli, jak i w jego prawdziwym środowisku. Często komponent zwierzęcy stanowi istotną, a nawet centralną składową wyobraźni autora, wokół której krążą sensy czyjegoś psychicznego świata. Nieraz bywa i tak, że jakaś bardzo prywatna relacja z konkretnym zwierzęciem zamienia się w tekst, pokazując dobitnie związki literatury i rzeczywistości. Zwierzęta, nawiedzające nas w snach i tekstach, czyli sferach silnie nacechowanych symbolicznie, dowodzą swojej wciąż żywej aktywności w języku oraz ludzkiej podświadomości, w których bywa że zajmują dziwaczne z dzisiejszej perspektywy pozycje, związane często z kulturowym *archē*. Wtedy wykrok w stronę rzeczywistości pozwala zauważyć, jak bardzo zmienił się stosunek do nich, w jak innej rzeczywistości mieszkamy dzisiaj razem.

Czytając „literackie zwierzęta”, bardzo starałam się, by w pościgu za nimi oraz w wychyleniu w stronę przyrodniczą nie zgubić z pola widzenia analizowanego tekstu i tym sposobem, mam nadzieję, łączyć ze sobą kwestię interpretacji oraz potencjalnych pytań, generowanych przez literaturę, a dotyczących relacji człowiek–zwierzę, pozycji zwierzęcia w tekście, sposobów, w jakie zwierzę jest do tekstu zapraszane, jak się w nim uobecnia. Czasem musiałam wręcz powstrzymać się przed sięganiem po biologiczne konteksty, gdy wyraźnie widziałam, że lektura tego nie wymaga i włączanie do interpretacji takich odniesień byłoby nadużyciem. Najbardziej zależało mi na zachowaniu zdrowego balansu między wymaganiami rzetelnej lektury i zwierzęcym tematem, który zapraszał do wycieczek w różne strony, na filologicznej uczciwości wobec tradycji historycznoliterackiej, morfologii dzieła literackiego, czasem kontekstów biograficznych badanego literackiego fenomenu. Przyglądałam się różnym utworom, także

takim, w których relacje między człowiekiem i zwierzęciem przebiegały według (czasem: na szczęście) dziś już tylko historycznych zasad, zależało mi jednak najbardziej, żeby przy okazji lektury nie ignorować porządków związanych z rozwojem literatury, żeby nie wyrywać z literackiego kontekstu przyrodniczych detali, ale osadzać je w obrębie nie tylko badanego utworu, lecz także całego dorobku autora.

Pisanie o literaturze dzisiaj, w czasach prymatu mediów audio-wizualnych, ma ponadto jeszcze jeden, jakoś związany z literackimi zwierzętami, cel łączący się z potrzebą ochrony praktyki interpretacji, która, z racji konieczności wchodzenia w różne układy z tendencjami metodologicznymi, może czerpać także ze zwrotu posthumanistycznego i jako praktyka detalicznego, uważnego czytania wspierać patrzenie wyczulone na niuanse oraz nieoczywiste, czasem zaskakujące połączenia.

Moja skromna objętościowo publikacja w żadnej mierze nie może być uznana za syntezę tematu „zwierzę w literaturze polskiej”, która, gdyby chciał podjąć się jej napisania z ambicją wypowiedzenia się o wszystkich istotnych zwierzęcych obecnościach, musiałaby objąć swoim zakresem na pewno także teksty staropolskie oraz liczne inne niż opisane przeze mnie utwory. Od razu rodzą się też pytania, dlaczego w tomie jest tekst o wilkach Adama Mickiewicza, a nie ma o zającu Adolfa Dygasińskiego, choć to temu drugiemu autorowi zawdzięczamy utwory, których centrum stanowią zwierzęcy bohaterowie (*Zajac, As, Gody życia, Pies, wilk i ludzie*). Odpowiedź na to pytanie jest złożona. Książka nie jest syntezą, a dobór materiału badawczego i literackich bohaterów ma charakter bardzo arbitralny, jest wszak opowieścią o moich spotkaniach z literackimi zwierzętami, a trochę o mojej historii czytania ich obecności. Zwierzęcy dorobek Dygasińskiego, świetnie już opisany², wydawał mi się nadto

2 Zob. P. Tomczok, W. Forajter: *Zajac, lis i ludzie. O jednej powieści Adolfa Dygasińskiego*. „Teksty Drugie” 2011, nr 3, s. 165–181. Twórczości Adolfa Dygasińskiego

oczywisty, od razu przychodzący do głowy, podczas gdy zestawione w tym tomie teksty literackie bywają zaskakująco rzadko interpretowane w ten sposób.

Bardzo zależało mi także na zaakcentowaniu subiektywności wpisanych w teksty obrazów zwierząt, dlatego piszę nie o wilkach w ogóle, ale o wilkach Mickiewicza, koniach Sebyły czy lisach Lieberta, pokazując, jak bardzo słownik alegoryczny czy symboliczny poddawany bywa modyfikacjom w zderzeniu z jednostkową psychicznością, ale też literackim systemem danego czasu, jak bardzo tu wszystko się ze sobą wiązuje, a nawet supła. Tytułowa formuła „żywych więzi” nie tylko odsyła więc do ludzko-zwierzęcych powiązań, badanych przeze mnie od strony ludzkiego języka literackiego, ale także współzależności między kwestiami poetyki i etycznymi powinnościami wobec świata pozaludzkiego.

Pierwszy tekst w książce, zatytułowany *Zwierzęce, jakiego nie ma*, jest najbardziej teoretyczny, gdyż stanowi ostrzeżenie przed uogólnianiem, jedną z typowych praktyk każdego użytkownika języka, pozwalających tworzyć kategorie i budować abstrakcyjne modele, jednak

poświęcony został cały numer „Litteraria Copernicana” (2009, nr 2), w którym o zwierzętach piszą Mirosława Radowska-Lisak (*Mniej cudowna bajka. O baśniowości „Beldonka” Adolfa Dygasińskiego*), Danuta Knysz-Tomaszewska (*Świat zwierząt w małych formach narracyjnych Adolfa Dygasińskiego i w malarstwie Józefa Chelmońskiego*), Tomasz Sobieraj (*Poemat witalizmu. O „Godach życia” Adolfa Dygasińskiego*), Urszula Sokółska (*„Modrzy się chaber, czerwieni mak polny”, czyli o świecie barw w „Zającu” Adolfa Dygasińskiego*). Interpretację opowiadania Dygasińskiego *Wilk, psy i ludzie* włącza do swojej książki Anna Barcz. Zob. Eadem: *Realizm ekologiczny. Od ekokrytyki do zookrytyki w literaturze polskiej*. Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice 2016, s. 239–255.

w relacji ze zwierzęciem ta strategia zawodzi, prowadząc do odseparowania się jedynie od wypchniętych poza świadomość animalnych elementów własnej tożsamości. Dlatego najuczciwsza wobec zwierząt, także tych tekstowych, wydaje mi się ścieżka badawcza polegająca na uważnym oglądzie indywidualnego spotkania z konkretnym, zwierzęcym bytem, z pełną świadomością, że namysł nad jego biologiczną specyfiką musi być połączony z wiedzą na temat jego literackiego pochodzenia. Tym sposobem literatura łączy się z przyrodoznawstwem w dość pokrętny, a bywa nawet że fantastyczny sposób, narzędzia literaturoznawcze krzyżują się z instrumentarium z zakresu etologii, zoologii czy zoopsychologii.

Następujące potem teksty stanowią właśnie efekty takich lekturowych przygód, przypominających czasem ekscytującą wyprawę do lasu, w którym nakładają się na siebie ludzkie, zwierzęce i literackie tropy. Pierwsze trzy analizy poświęcone zostały ptakom. *Sikorki, czyli ornitologia afektywna* to próba wypełnienia luki w zakresie myślenia o poszczególnych gatunkach ptaków, o jakiej pisał Gaston Bachelard w swojej *Poetyce skrzydeł*. Tekst stanowi nie tylko efekt oglądu wielu różnych fragmentów literackich z sikorą w roli głównej (od tekstów Simony Kossak, przez Andrzeja Stasiuka, aż po Trylogię Henryka Sienkiewicza i eseistykę Andrzeja Kruszewicza), ale także traktuje o kwestiach związanych z etymologią jej nazw w różnych językach, sposobach zapisywania sikorzego głosu za pomocą onomatopei oraz cechach jej zachowania i strategiach przetrwania w środowisku. Z kolei *Ptaki w eposie Stanisława Vincenza* mają charakter przeglądowy, pokazując obfitość ptasich odwołań w huculskim eposie *Na wysokiej poloninie* oraz notatniku z trudnych lat 1938–1944, zatytułowanym

Outopos. Domykający tematykę ornitologiczną w książce artykuł „*Pani Dudkowa*” Elizy Orzeszkowej – studium o bardziej i mniej ludzkim spojrzeniu to interpretacja krótkiej noweli z późnego okresu twórczości autorki *Nad Niemnem*, w której swoją uwagę koncentruję na wątku etycznej powinności wobec dzikiego ptaka, którego gniazdo za sprawą ludzkiej ciekawości stało się przestrzenią wykluczających się praktyk (od dokarmiania do zabijania).

Kolejne dwa teksty w książce stanowią propozycję lektury obecności najmniejszych zwierząt w prozie Andrzeja Stasiuka (rusałka pawik) oraz pisarstwie Justyny Bargielskiej (euglena zielona). Interpretacja zatytułowana *Mineralność motyli*. Andrzeja Stasiuka „*Pokój w którym rzadko się bywa*” traktuje o sensualnych opisach zamierania motyli, analizowanych ponownie w celu oglądu chyba najbardziej znanego zbioru opowiadań (*Dukla*) tego autora, tym razem z perspektywy owadziego skrzydła. Z kolei artykuł na temat pisarstwa Justyny Bargielskiej to efekt poszukiwania najmniejszej żyjącej istoty, włączonej przez nią do literackiej gry. Okazała się nią euglena zielona, nazywana też klejnotką, frapująca zarówno jako organizm biologiczny, stawiający opór stworzonym przez człowieka taksonomiom, jak i zajmująca część wersu poetyckiego.

Kolejne trzy artykuły traktują o istotnych z perspektywy zarówno statystycznej, jak i biograficznej oraz poetyckiej zwierzętach, pozwalających na lepsze rozumienie pisarstwa Adama Mickiewicza, Władysława Sebyły oraz Jerzego Lieberta. W studium *Wilki Mickiewicza* za punkt wyjścia przyjmuję ustalenia Józefa Bachórza na temat frekwencji nazw zwierząt w twórczości wieszczka, zgodnie z którymi po koniu i psie to właśnie wilk zajmuje trzecie miejsce, ale pierwsze w grupie przedstawicieli dzikiej fauny (przed niedźwiedziem, zającem i dzikiem). Korzystając ze *Słownika języka Adama Mickiewicza*, poddaję analizie najciekawsze użycia leksemu „wilk”, pokazując, jak bardzo w tym pisarstwie łączą się ze sobą stereotypy na temat

tego zwierzęcia, elementy tradycji literackiej, w której przecież był żywo obecny, oraz ciekawe uwagi na temat rzeczywistego wilczego zachowania. Opowieść o wilku oswojonym przez Mikołaja Mickiewicza, ojca poety, nie pozwala się więc między bajki włożyć. Z kolei w tekście poświęconym koniom Władysława Sebyły (*Od hipiki do hippomancji. Konie Sebyły*) łączę ponowną interpretację wierszy poety, w których odnajduję te zwierzęta, z wiedzą historyczno-kulturową oraz na temat końskiej fizjonomii, pokazującą, iż w latach dwudziestych XX wieku były to wciąż niezwykle ważne i obecne w przestrzeni publicznej zwierzęta, podczas gdy dzisiaj spotkać je można jedynie w obszarze wyszukanej rozrywki lub terapii. „*Lisy*” Jerzego Lieberta, czyli jak kluczyć, sznurować i chodzić chyłkiem to interpretacja jednego z późnych wierszy autora *Kołysanki jodłowej*, w której, po oddaniu sprawiedliwości ścieżce alegorycznej oraz symbolicznej, pozwałam sobie także sięgnąć po specyfikę lisiego zachowania, by lepiej rozumieć dylematy podmiotu przeżywającego silny konflikt wewnętrzny. Przy tej okazji pokazuję także najbardziej znane literackie lisy, odsłaniając, jak bardzo w spojrzeniu na to zwierzę zawierzamy mocy literatury oraz języka, projektując na nie własną wewnętrzną ciemność.

Kolejny tekst w książce, zatytułowany *Pamięci nosorożca. „Elegia oborska” Stanisława Grochowiaka* stanowi propozycję lektury późnego poematu autora *Czystych*, w którym do głosu dochodzi coraz silniejsze przekonanie o wadze ciemnego, zwierzęcego podglebia poetyckiej twórczości. W analizowanej elegii w proces stwarzania oraz uśmiercania wiersza zaangażowana została metaforyka z kręgu myślistwa oraz szamanizmu, dzięki czemu skomplikowaniu uległa refleksja na temat psychologii procesu twórczego oraz samego aktu pisania.

Trzy domykające książkę studia łączy na pewno największe wychylenie w stronę refleksji posthumanistycznej. Tekst *Wychodzenie*

z klatki. Jana Kotta „Powiastki dla wnuczek” traktuje o późnym zbiorze historii o zwierzętach, w którym autor ujawnił, dużo subtelniej wcześniej wyrażane, przekonanie o trudnej do utrzymania wyższości ludzi nad światem pozaludzkim. Opowiadane przez Kotta zwierzęta okazały się nie tylko bardzo inteligentne, zdolne do nauczania się ludzkiego języka, ale też czujące oraz posiadające zmysł moralny, a osobami, które jako pierwsze wskazały niejako palcem na tę lukę w systemie ludzkich przekonań, były dzieci, nieskażone jeszcze obowiązującymi w świecie dorosłych schematami myślenia. Z kolei „*Chcę mieć psa...*”. *Dziecięca i dorosła optyka w odniesieniu do psiej biografii w trzech książkach Zofii Staneckiej* to jedyny tekst w książce poświęcony literaturze dla niedorosłych, traktujący o różnych sposobach ujmowania psiej indywidualności, do czego posłużyły zastosowane strategie narracyjne, odmienne sposoby porządkowania materiału fabularnego oraz relacji między bohaterami. Książkę domyka studium poświęcone literackiemu dorobkowi Michała Cichego (*Wspólne spacerowanie. Gdzie psy prowadzą Michała Cichego?*), w którym prosta codzienna czynność, jaką jest spacer z psem, potraktowana została jako droga medytacji nad tym, co ważne/nieważne, centralne/marginalne lub ożywczo zaskakujące.

Jeśli tylko istniała taka potrzeba, korzystałam z kontekstów biograficznych, dokumentujących ludzko-zwierzęce więzi i wzajemne fascynacje. Jestem bowiem głęboko przekonana, że rację ma Tor Åge Bringsværd, który w książce o psach napisał: „W relacji łączącej człowieka ze zwierzęciem jest coś prawdziwego, coś starego, coś mądrego i coś pięknego”³. O sile więzi jednoczącej nas z naszymi zwierzęcymi towarzyszami pisał także znany ze swoich licznych międzygatunkowych zażyłych relacji Jarosław Iwaszkiewicz:

3 T. Åge Bringsværd: *Hau. Psy, pieski i bestie w baśniach, mitach i wierzeniach*. Przeł. M. Skoczko. Wydawnictwo Marginesy, Warszawa 2020, okładka, drugie skrzydło.

Mało jest oddanych przyjaciół na świecie. Długie życie poucza, że bardzo mało. Ale chyba najwierniejszych liczymy wśród tych istot, które żyjąc o tyle krócej od nas całe to przelotne istnienie spędzają niejako w promieniu naszego bytu. Są z naszym życiem połączone tysiącem niejasnych, niewytłumaczonych nici, które sprawiają, że grają one dla nas pewną rolę: są naszego życia ozdobą, okrasą, a zarazem istnieniem swoim przypominają o ogólnej wspólnotcie wszystkiego, co istnieje⁴.

Literackie, czyli wypowiedziane za pomocą języka symbolicznego, zwierzęta przypominają nam nieustannie o naszych związkach z życiem, czasem paradoksalnie ujawniając niemoc logosu, jego skostnienie lub przestarzałość w zetknięciu z ich animalną, ruchliwą złożonością. Trudno szukać w tej książce jakiejś jednej zasady w zakresie lektury zwierzęcych odniesień, choć na pewno często sięgam po ustalenia liczbowe, poszukując dominującej tendencji, charakterystycznej dla badanej pisarskiej osobowości; cenię także możliwości związane z łączeniem perspektyw, dodawaniem do siebie języków, dzięki czemu jak na dłoni widać zmianę w podejściu i rozumieniu zwierząt, która wydarzyła się w świecie, bywa że w ustawodawstwie czy obyczajach, ale nie w języku, przechowującym czasem żywe skamieliny, opowiadające stare historie z przeszłości ludzko-zwierzęcych relacji.

Jeśli ktoś spodziewa się książki czystej metodologicznie oraz wyznającej wiarę w nowe języki literaturoznawstwa, na pewno się zawiedzie, uparcie bowiem hołduję zasadzie przedkładania zaproszenia ze strony tekstu literackiego nad naukowy dogmatyzm, nawet najbardziej atrakcyjny. Korzystam z różnych narzędzi literaturoznawczych, dostosowując ich rodzaj do wezwania ze strony badanego literackiego fenomenu, zdarza mi się tendencja do łączenia perspektyw

4 J. Iwaszkiewicz: *Marginalia*. Oprac. M. Iwaszkiewicz, B. Kądziała, L. B. Grzeniewski. Oficyna Wydawnicza Interim, Warszawa 1993, s. 108; podkr. – B.M.F.

lub poszukiwania rozwiązań chałupniczych, jednorazowych, migawkowych, związanych z jednym tekstem lub jedną twórczością. Ciekawia mnie konteksty obyczajowe, ale także nowe ustalenia zoologów, prymatologów czy etologów, dzięki czemu mogę, czytając literaturę piękną, włączać ją w sieć relacji niekoniecznie jedynie literaturoznawczych. Tym sposobem tytułowa formuła „żywych więzi” opisuje nie tylko ludzko-zwierzęce konfiguracje, ale także dialog języków, perspektywy i naukowych instrumentariów.

To książka o literackich zwierzętach: koniach, ptakach, nosorożcu, motylach, lisach, wilkach i psach, ale też, a może przede wszystkim, o czytaniu oraz interpretowaniu literatury, w której znalazły swoją ostoję. Nie dlatego, że zniknęły ze świata, ale dlatego, że stanowią one dziką część ludzkiej psychiczności i języka oraz żywy dowód na przenikanie świata zewnętrznego do tekstów, ratując ludzi przed zamknięciem w złotej klatce własnych myśli. Przecież sroka skacząca po dachu obok istnieje naprawdę, prowadząc niedaleko swoje własne sroczę życie. Kiedy podskakuje i mieni się w słońcu na zielononiebiesko, wypowiada całą sobą radość z tego, że jest.

Bibliografia

- Abramowska J.: *Polska bajka ezopowa*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1991.
- Adama Mickiewicza wspomnienia i myśli. Oprac. S. Pigoń. Czytelnik, Warszawa 1958.
- Agamben G.: *Otwarte*. Przeł. P. Mościcki. „Krytyka Polityczna” 2008, nr 15, s. 124–138.
- Åge Bringsværd T.: *Hau. Psy, pieski i bestie w baśniach, mitach i wierzeniach*. Przeł. M. Skoczko. Wydawnictwo Marginesy, Warszawa 2020.
- Andersen H.Ch.: *Nowe szaty cesarza*. W: Idem: *Baśnie*. Przeł. S. Beylin, J. Iwaszkiewicz. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1972.
- Arct M.: *Słownik ilustrowany języka polskiego*. T. 2. Wydawnictwo M. Arc-ta, Warszawa [b.d.w.].
- Audubon J.J.: *The Birds of America*. Published by the Author, London 1827–1838.
- Axer J.: *Wakacje ze zwierzętami. Od gapienia się do współbycia*. „Polityka”, 6.08.2013, s. 80–84.
- Bachelard G.: *Poetyka skrzydeł*. W: Idem: *Wyobrażenia poetycka. Wybór pism*. Przeł. H. Chudak, A. Tatarkiewicz. Przedmowa J. Błoński. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1975, s. 181–212.
- Bachelard G.: *Wyobrażenia poetycka. Wybór pism*. Wybór H. Chudak. Przeł. H. Chudak, A. Tatarkiewicz. Przedmowa J. Błoński. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1975.
- Bachórz J.: *O „zwierzyńcu” A. Mickiewicza (rekonesans wstępny)*. W: *Literacka symbolika zwierząt*. Oprac. A. Martuszevska. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1993, s. 94–120.
- Bańko M.: *Słownik onomatopei, czyli wyrazów dźwięko- i ruchonaśladowych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.

- Baratay E.: *Zwierzęcy punkt widzenia. Inna wersja historii*. Przeł. P. Tarasiewicz. Wydawnictwo w Podwórku, Gdańsk 2014.
- Barcz A.: *Realizm ekologiczny. Od ekokrytyki do zookrytyki w literaturze polskiej*. Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice 2016.
- Bargielska J.: *Bach for my baby*. Biuro Literackie, Wrocław 2012.
- Bargielska J.: *China Shipping*, kserokopia. art.pl, Kielce 2005.
- Bargielska J.: *Dating Sessions*. Zielona Sowa, Kraków 2003.
- Bargielska J.: *Dwa fiaty*. Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, Poznań 2009.
- Bargielska J.: *Małe lisy*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2013.
- Bargielska J.: *Nudelman*. Biuro Literackie, Wrocław 2014.
- Bargielska J.: *Obsoletki*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2010.
- Bargielska J.: *Szybko przez wszystko. Trzy zbiory wierszy „Dating sessions”, „China shipping” i „Dwa fiaty”*. Biuro Literackie, Wrocław 2013.
- Barthes R.: *Teoria tekstu*. Przeł. A. Milecki. W: *Współczesna teoria badań literackich za granicą*. Antologia. T. 4. Cz. 2. Oprac. H. Markiewicz. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1992, s. 189–208.
- Bartosiak K.: *Sztuka spacerowania, czyli śladami flâneura po nowoczesności i ponowoczesności (?)*. „Appendix. Czasopismo filozoficzno-kulturowe” 2005, nr 1, s. 1–7.
- Bataille G.: *Erotyzm*. Przeł. M. Ochab. słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2007.
- Bednarek J.: *Życie, które mówi. Nowoczesna wspólnota i zwierzęta*. Fundacja na rzecz Myślenia im. Barbary Skargi, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017.
- Berger J.: *Po coś patrzeć na zwierzęta?* W: Idem: *O patrzeniu*. Przeł. S. Sikora. Fundacja Aletheia, Warszawa 1999, s. 5–39.
- Berlin I.: *Jeź i lis. Esej o pojmowaniu historii u Tolstoja*. Słowo wstępne J. Brodski. Przeł. A. Konarek, H. Krzeczkowski, K. Tarnowska. Fundacja Aletheia, Pavo, Warszawa 1993.
- Berman S.: *Dziewczyna, która pływała z delfinami*. Przeł. M. Moś. Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2011.
- Betleja J.: *O ptakach i ptasiarzach słów kilka*. W: *Ptaki. Przeploty*. Red. B. Mytych-Forajter, K. Jaglarz. Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych, Katowice 2015, s. 283–286.
- Bielik-Robson A.: *Nowa Humanistyka: w poszukiwaniu granic*. „Teksty Drukie” 2017, nr 1, s. 146–162.

- Bieńczyk M.: *Odkąd odeszły bizony*. „Tygodnik Powszechny”, 19.01.2014, s. 32–33. <https://tygodnikpowszechny.pl/odkad-odeszly-bizony-21651> [data dostępu: 25.07.2025].
- Bieńczyk M.: *Stary, wspaniały świat*. W: *Śląski Wawrzyn Literacki 2004*. Oprac. J. Malicki, M. Sznicer. Biblioteka Śląska, Katowice 2005, s. 79–93.
- Bieńczyk M., Nawarecki A., Siwicka D.: *Tajemnice zwierząt. Tryptyk*. W: *Tajemnice Mickiewicza*. Red. M. Zielińska. Wydawnictwo IBL, Warszawa 1998, s. 195–215.
- Bolecki W.: *Od potworów do znaków pustych. Z dziejów groteski. Młoda Polska i Dwudziestolecie Międzywojenne*. W: Idem: *Pre-teksty i teksty. Z zagadnień związków międzytekstowych w literaturze polskiej XX wieku*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1991, s. 102–158.
- Borkowska G.: *Cudzoziemki. Studia o polskiej prozie kobiecej*. Wydawnictwo IBL, Warszawa 1996.
- Borkowska G.: *Jan Kott „Powiastki dla wnuczek”* (rec.). „Gazeta Wyborcza”, 23.08.2002.
- Borkowska G.: *Jan Kott, trickster*. W: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*. Krytycy. Oprac. A. Brodzka-Wald, T. Żukowski. Fundacja Akademia Humanistyczna, Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2003, s. 129–153.
- Braidotti R.: *Po człowieku*. Przeł. J. Bednarek, A. Kowalczyk. Przedmowa J. Bednarek. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.
- Bralczyk J.: *1000 słów*. Wydawnictwo Agora, Warszawa 2017.
- Brehm A.: *Życie zwierząt. Ptaki*. Red. J. Żabiński. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1962.
- Brzeziński W.: *Ja, stworzenie*. „Tygodnik Powszechny”, 16.02.2014, s. 36.
- Budrewicz T.: *Ptaki Orzeszkowej*. W: *Sekrety Orzeszkowej*. Red. G. Borkowska, M. Rudkowska, I. Wiśniewska. Fundacja Akademia Humanistyczna, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 2012, s. 33–50.
- Caillouis R.: *Skrzydła motyle*. Przeł. K. Dolatowska. W: Caillouis R.: *Odpowiedzialność i styl. Eseje*. Wybór M. Żurowski. Wstęp J. Błoński. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1967, s. 309–322.
- Całbecki M.: *„Czarna kropla nieskończoności”. Fenomen lęku w poezji Jerzego Lieberta, Władysława Sebyły i Aleksandra Rymkiewicza*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 2008.

- Černý W., Drchal K.: *Jaki to ptak?* Przeł. A. Ostrowski. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1979.
- Cichy M.: *Do syta*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2021.
- Cichy M.: *Pozwól rzecze płynąć*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2017.
- Cichy M.: *Szesnaście łap, trzydzieści lat*. W: *O psach*. Red. M. Budzińska. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2018, s. 5–23.
- Cichy M.: *Zawsze jest dzisiaj*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2014.
- Cioran E.: *Historia i utopia*. Przeł. M. Bieńczyk. Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2008.
- Czapliński P.: *Gnostycki traktat opisowy*. „Kresy” 1998, nr 1, s. 141–148.
- Czapski M.: *Historia powszechna konia*. Nakładem Księgarni J. K. Żupańskiego, Poznań 1874.
- Czechowicz J.: *Felieton o koniu*. W: Idem: *Koń rydzy. Utwory proz.* Oprac. T. Kłak. Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1990, s. 240–249.
- Danek D.: „Urodzona w pustym gnieździe”. *Melancholia i pamięć nieświadoma Elizy Orzeszkowej*. W: Eadem: *Śmierć wewnętrzna. Literatura w świetle doświadczenia psychoanalitycznego*. słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2012, s. 127–179.
- Darwin K.: *O pochodzeniu człowieka*. Tłum. M. Ilecki. Jirafa Roja, Warszawa 2009.
- Dąbrowska M.: *Siła doświadczenia. Kobiety, ich psy i zmiana paradygmatu relacji człowiek – zwierzę*. W: Pongo. T. 6: *Ludzie i zwierzęta*. Oprac. R. Chymkowski, A. Jaroszek. Studenckie Koło Kulturoznawcze przy Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014, s. 169–183.
- Derrida J.: *L'animal que donc je suis*. Etablie par M.L. Mallet. Editions Galilée, Paris 2006.
- Derrida J.: *Biała mitologia. Metafora w tekście filozoficznym*. Przeł. J. Margański. W: Derrida J.: *Marginesy filozofii*. Tłum. A. Dziadek, J. Margański, P. Pieniążek. Wydawnictwo KR, Warszawa 2002, s. 261–336.
- Dujardin F.: *Historie naturelle des zoophytes. Infusoires, comprenant la physiologie et la classification de ces animaux, et la manière de les étudier a l'aide du microscope*. Librairie Encyclopédique de Roret, Paris 1841.
- Eberhard W.: *Symbole chińskie. Słownik. Obrazkowy język Chińczyków*. Przeł. R. Darda. Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 1996.

- Eliade M.: *Kowale i alchemicy*. Przeł. A. Leder. Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2007.
- Ellis S., Junor P.: *Żyjący z wilkami*. Przeł. D. Kozińska. Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 2011.
- Elżanowski A.: *O podmiotach nieosobowych i osobowych*. „Znak” 2015, nr 5, s. 14–18.
- Emsley J.: *Chemia. Przewodnik po pierwiastkach*. Tłum. S. Kłosowicz. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.
- Festenstadt Z.: *Prawa zwierząt. „Przyjaciel Zwierząt. Czasopismo miesięczne poświęcone hodowli zwierząt domowych i pożytecznych. Organ Oddziału Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami” 1884*, nr 3, s. 24–26.
- Filipowicz A.: *(Prze)zwierzęcenia. Poetyckie drogi do postantropocentryzmu*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2017.
- Flukowski S.: *Konie*. W: Idem: *Obraz oszczepu i inne wiersze*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1983, s. 48–49.
- Ford B.J.: *Czujące istoty. Zmysły i emocje roślin, zwierząt i mikroorganizmów*. Tłum. T. Kaleta. Amber, Warszawa 1998.
- Forstner D. OSB: *Świat symboliki chrześcijańskiej*. Przeł. i oprac. W. Zakrzewska, P. Pachciarek, R. Turzyński. Wybór ilustracji i komentarz T. Łozińska. PAX, Warszawa 1990.
- Frankiewicz E.: *Lis. Monografia przyrodniczo-łowiecka*. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1962.
- Gielata I., Koziółek R.: *Konopnicka totalna. Przypowieść antropologiczna*. W: Koziółek R.: *Znakowanie trawy albo praktyki filologii*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2011, s. 109–121.
- Ginkowa Ł.: *Mityczna i realna historia konia*. W: Eadem: *„Koń ma duszę w sobie”*. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1988, s. 7–106.
- Ginzburg C.: *Signes, traces, pistes. Racines d'un paradigme de l'indice*. „Le Débat” 1980, n°6, s. 3–44.
- Górski K.: *Mickiewicz jako bajkopisarz*. W: Idem: *Mickiewicz: artyzm i język*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1977, s. 209–247.
- Gralewicz-Wolny I., Mytych-Forajter B.: *Uwolnić Pippi! Twórczość dla dzieci wobec przemian kultury*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013.

- Grandin T., Johnson C.: *Zrozumieć zwierzęta. Wykorzystanie tajemnic autyzmu do rozszyfrowania zachowań zwierząt*. Przeł. K. Puławski. Harbor Point Media Rodzina, Poznań 2011.
- Grandin T., Johnson C.: *Zwierzęta czynią nas ludźmi. Jak zapewnić najlepsze życie zwierzętom w naszym otoczeniu*. Przeł. K. Puławski. Harbor Point Media Rodzina, Poznań 2011.
- Grochowiak S.: *Antyfona*. W: Idem: *Wiersze nieznane i rozproszone*. Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej, Wrocław 1996, s. 310.
- Grochowiak S.: *Elegia oborska*. W: Idem: *Polowanie na cietrzewie*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1972, s. 47–51.
- Grochowiak S.: *Epilog w stearynie*. W: Idem: *Polowanie na cietrzewie*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1972, s. 79–87.
- Grochowiak S.: *Genezis*. W: Idem: *nie było lata*. Czytelnik, Warszawa 1969, s. 27.
- Grochowiak S.: *Kat*. W: Idem: *nie było lata*. Czytelnik, Warszawa 1969, s. 35.
- Grochowiak S.: *Krytyka poezji*. W: Idem: *Bilard*. Ahaswer. Warszawa 1987, s.14.
- Grochowiak S.: *Oglądanie rąk*. W: Idem: *Rozbieranie do snu*. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1959, s. 15.
- Grochowiak S.: *Polowanie na cietrzewie*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1972.
- Grochowiak S.: *Zen*. W: Idem: *Haiku-images*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1978, s. 40.
- Gros F.: *Filozofia chodzenia*. Przeł. E. Kaniowska. Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2015.
- Grosz E.: *Darwin i gatunek ludzki*. Przeł. M. Rogowska-Stangret. „Przegląd Filozoficzno-Literacki” 2011, nr 4, s. 47–64.
- Grzegorzewska W.: *Olfaktoria*. W: *O psach*. Red. M. Budzińska. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2018, s. 24–38.
- Hamilton Grierson F.J.: *The Silent Trade*. W: Chatwin B.: *Pieśni stworzenia*. Przeł. K. Puławski. Świat Książki, Bertelsmann Media, Warszawa 2008, s. 289.
- Haraway D.: *Manifest gatunków stowarzyszonych*. Przeł. J. Bednarek. W: *Teorie wywrotowe. Antologia przekładów*. Red. A. Gajewska. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2012, s. 241–260.

- Harvey G.: *Animism. Respecting the Living World*. Columbia University Press, London 2005.
- Hersch J.: *O Stanisławie Vincenzie*. W: Vincenz S.: *Po stronie dialogu*. T. 2. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1983, s. 257–260.
- Hird M.J.: *Zwierzęcy transseksualizm*. Tłum. J. Bednarek. W: *Teorie wywrotowe. Antologia przekładów*. Red. A. Grajewska. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2012, s. 261–287.
- Honet R.: „21”. W: *Poeeci na nowy wiek*. Wybór, redakcja i posłowie R. Honet. Rys. N. Łupińska. Biuro Literackie, Wrocław 2010, s. 331–387.
- Inne rzeczy bolą. Z Justyną Bargielską rozmawia Violetta Szostak. „Wysockie Obcasy” [dodatek do „Gazety Wyborczej”], 21.05.2011, s. 11–21.
- Iwaszkiewicz J.: *Marginalia*. Oprac. M. Iwaszkiewicz, B. Kądziera, L.B. Grzeniewski. Oficyna Wydawnicza Interim, Warszawa 1993.
- Jachowicz S.: *Tadeuszek*. W: *Bajki i powiastki Stanisława Jachowicza i Ignacego Kraszewskiego z 10-ma rycinami*. Księgarnia dra Maksymiljana Bodeka, Lwów 1924, s. 34–35.
- Jaffe A.: *Święte symbole – zwierzę*. Przeł. R. Forycki. W: *Maski*. Red. M. Janion, S. Rosiek. T. 2. Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1986, s. 25–30.
- Jakobson R.: *Magia dźwięków mowy*. Przeł. M. R. Mayenowa. W: Jakobson R.: *W poszukiwaniu istoty języka*. T. 1. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1989, s. 282–340.
- Jakobson R.: *Poetyka w świetle językoznawstwa*. Tłum. K. Pomorska. W: Jakobson R.: *W poszukiwaniu istoty języka*. T. 2. Oprac. M.R. Mayenowa. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1989, s. 77–124.
- Jarymowicz R.: *Historia kawalerii. Od jazdy klasycznej do pancерnej*. Przeł. M. Dziuba. Bellona, Warszawa 2012.
- Jarzyna A.: „Na dwu i na czterech łapach”. *Eseistyka nieantropocentryczna i pisanstwo Michała Cichego*. „Przestrzenie Teorii” 2021, nr 35, s. 279–310.
- Jarzyna A.: *Post-koiné. Studia o nieantropocentrycznych językach (poetyckich)*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019.
- Jochemczyk M.: *Smutny koń Kwadrygi*. W: Idem: *Sploty tradycji. Dwugłosy o literaturze polskiej XX wieku*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2014, s. 65–77.

- Jonca M.: *Enfants terribles. Dzieci złe, źle wychowane w literaturze polskiej XIX wieku*. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005.
- Jung C.G.: *Teriomorficzna symbolika ducha w baśniach*. W: Idem: *Archetypy i symbole. Pisma wybrane*. Przeł. i oprac. J. Prokopiuk. Czytelnik, Warszawa 1993, s. 456–472.
- Kagge E.: *Idź krok po kroku*. Przeł. W. Biliński. Muza, Warszawa 2020.
- Kirchner H.: *Nasi krewni*. W: Z. Nałkowska: *Między zwierzętami. Opowiadania. Fragmenty*. Wstęp, wybór i oprac. H. Kirchner. Wydawnictwo W.A.B. – Grupa Wydawnicza Foksal, Warszawa 2013, s. 7–39.
- Kisiel J.: „Przed pustką stygnę w grozie”. *O poezji Władysława Sebyły*. W: Eadem: *Imiona lęku. Szkice o poetach i wierszach*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2009, s. 61–76.
- Klejnocka K.: *Reszta tomu kontra „Dukla” – 19:0*. „Kwartalnik Artystyczny” 1998, nr 3, s. 244–245.
- Kłak T.: *Ptak z węgla. Studia i szkice literackie*. Śląsk, Katowice 1984.
- Kłosiński K.: *Mimesis w chłopskich powieściach Orzeszkowej*. Uniwersytet Śląski, Katowice 1990.
- Knysz-Tomaszewska D.: *Świat zwierząt w małych formach narracyjnych Adolfa Dygasieńskiego i w malarstwie Józefa Chełmońskiego*. „Litteraria Copernicana” 2009, nr 2, s. 88–101.
- Koncewicz Ł.: *Nowy słownik podręczny łacińsko-polski*. Księgarnia Wysyłkowa G. Dorn, Warszawa [b.d.w.].
- Konopnicka M.: *Nasza szkap*. W: Eadem: *Opowiadania*. Czytelnik, Warszawa 1984, s. 57–90.
- Kopaliński W.: *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*. Wiedza Powszechna, Warszawa 1971.
- Korpalska A.: *Lis w kulturze Japonii*. Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, Wydawnictwo Tako, Warszawa–Toruń 2015.
- Kossak S.: *Sikorki*. W: Eadem: *Opowiadania o ziołach i zwierzętach. Zgodnie z naturą swojego gatunku*. Alfa-Wero, Warszawa 1995, s. 286–289.
- Kott J.: *Aloes. Dzienniki i małe szkice*. Czytelnik, Warszawa 1997.
- Kott J.: *Cudowny kołatek z mickiewiczowskiego kantorka*. W: Idem: *Pisma wybrane*. T. 1. *Wokół literatury*. Oprac. T. Nyczek. Wydawnictwo Krąg, Warszawa 1991, s. 251–284.
- Kott J.: *Lustro. O ludziach i teatrze*. Czytelnik, Warszawa 2000.

- Kott J.: *Podwojony świat*. skł. gł. Towarzystwo Wydawnicze, Warszawa 1936.
- Kott J.: *Powiatki dla wnuczek*. Fundacja Zeszytów Literackich, Warszawa 2002.
- Kott J.: *Przyczynek do biografii. Zawał serca*. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1995.
- Kowalczyk A.S.: *Stanisław Vincenz – szkic do biogramu*. W: *Świat Vincenza. Studia o życiu i twórczości Stanisława Vincenza (1888–1971)*. Red. J.A. Choroszy, J. Kolbuszewski. Leopoldinum, Wrocław 1992, s. 15–29.
- Koziorowski L.: *Słownik sanskrycko-polski*. Cz. 2. TEN, Wrocław 2008.
- Kraskowska E.: *Piórem niewieściem. Z problemów prozy kobiecej dwudziestolecia międzywojennego*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1999.
- Kreft M.: *Śmierć białych motyli. Eliza Orzeszkowa: biografia, wyobrażenia, idee*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2019.
- Kruszewicz A.G.: *Ptaki Polski. Wróblowe – ptaki śpiewające*. T. 2. Oficyna Wydawnicza Multico, Warszawa 2006.
- Kuziak M.: *Mickiewicz o bajce*. W: *Mickiewicz jako bajkopisarz. Materiały konferencji zorganizowanej w Instytucie Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Słupsku w dniach 11–12 maja 1999 roku*. Oprac. K. Cysewski. Wydawnictwo Uczelniane PAP, Słupsk 2000, s. 9–17.
- Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu. Przeł. L. Staff. Beskidzka Oficyna Wydawnicza, Cieszyn 1983.
- La Fontaine J.: *Les fables*. Il. par Hausman. DEPUIS, Marcinelle 1965.
- Lear J.: *Nadzieja radykalna. Etyka w obliczu spustoszenia kulturowego*. Przeł. M. Rychter. Wstęp P. Nowak. Fundacja Augusta hr. Cieszkowskiego, Warszawa 2013.
- Liebert J.: *Lisy*. W: *Idem: Poezje zebrane*. Wstęp B. Ostromięcki. Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1972, s. 179–180.
- Liebert J.: *Pisma zebrane*. T. 2: *Listy*. Zebrał, oprac. i komentarzami opatrzył S. Frankiewicz. Znak, Warszawa 1976.
- Linderman F.B.: *Plenty-Coups: Chief of the Crows*. University of Nebraska Press, Lincoln 1962.
- Lipczak A.: *Justyna Bargielska: „Małe lisy”* [recenzja]. <http://culture.pl/pl/dzielo/justyna-bargielska-male-lisy> [data dostępu: 4.02.2015].

- Łebkowska A.: *Somatopoetyka*. W: *Kulturowa teoria literatury. 2. Poetyki, problematyki, interpretacje*. Oprac. T. Walas, R. Nycz., Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2012, s. 101–136.
- Łukasiewicz J.: *Grochowiak i obrazy*. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002.
- Łukasiewicz J.: *Ruch i trwanie*. W: *Poezi dwudziestolecia międzywojennego*. T. 1. Red. I. Maciejewska. Wiedza Powszechna, Warszawa 1982, s. 518–557.
- Łukaszyk A.: *Wierzchowce Bogów. Motyw konia w wierzeniach Słowian i Skandynawów*. Triglav, Szczecin 2012.
- Madyda A.: *Bóg – człowiek – kosmos. O poglądach filozoficzno-religijnych Vincenza*. W: *Studia o Stanisławie Vincenzie*. Red. P. Nowaczyński. Redakcja Wydawnictw KUL, Fundacja Jana Pawła II, Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej, Lublin–Rzym 1994, s. 7–25.
- Markowski M.P.: *Przygoda ciała i znaków. Wprowadzenie do pism Julii Kristevej*. W: *Kristeva J.: Czarne słońce. Depresja i melancholia*. Przeł. M.P. Markowski, R. Rzyński. Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2007, s. V–XLIX.
- Marzec B.: *Wszystko tutaj opisałem*. „Rzeczpospolita”, 8.11.2003.
- Marx J.: *Grupa poetycka „Kwadryga”*. Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1983.
- Matt P. von.: *Intryga. Teoria i praktyka podstępów w literaturze*. Przeł. I. Selmer, A. Żychliński. Prószyński Media, Warszawa 2009.
- Mazurkiewicz F.: *Jądro jasności*. W: *Idem: Opowieści nowoczesne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2015, s. 158–184.
- Medytacja jak zmywanie naczyń*. Z Michałem Cichym rozmawiał Michał Okoński. „Tygodnik Powszechny”, 17.04.2022, s. 104–109.
- Meijer E.: *Języki zwierząt*. Przeł. A. Oczko. Wydawnictwo Marginesy, Warszawa 2021.
- Meijer E.: *Zwierzęta mówią. W stronę demokracji międzygatunkowej*. Przeł. A. Małecka, M. Biedrzycki. Wydawnictwo Drzazgi, Okoniny 2021.
- Melkowski S.: *Piękno kształtem jest cierpienia, czyli Grochowiak: magiczny naturalizm albo cielesność metafizyczna*. W: *Idem: Równieśnicy i bracia starsi*. Czytelnik, Warszawa 1980, s. 128–136.
- Michelet J.: *L'insecte*. L. Hachette, Paris 1857.

- Michelet J.: *Loiseau*. In: Idem: *Pages choisies*. Larousse, Paris 1935.
- Michelet J.: *Ptak*. Przeł. W. Stępowski. Skład Główny w Księgarni Gustawa Gebethnera i Spółki, Warszawa 1859.
- Mickiewicz A.: *Dziady*. Elipsa, Warszawa 1991.
- Mickiewicz A.: *Dzieła*. T. 2: *Pisma*. Bourgoigne et Martinet, Paryż 1844.
- Mickiewicz A.: *Dzieła*. T. 5: *Proza artystyczna i pisma krytyczne*. Przeł. A. Górski. Oprac. Z. Dokurno. Czytelnik, Warszawa 1996.
- Mickiewicz A.: *Dzieła*. T. 8: *Literatura słowiańska. Kurs pierwszy*. Przeł. L. Płoszewski. Oprac. J. Maślanka. Czytelnik, Warszawa 1997.
- Mickiewicz A.: *Już się z pogodnych niebios*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 333–336.
- Mickiewicz A.: *Koza, kózka i wilk*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 417–418.
- Mickiewicz A.: *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*. Oprac. Z. Stefanowska. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, De Agostini Polska, Wrocław–Warszawa 2004.
- Mickiewicz A.: *Kurhanek Maryli. Romans*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 39–43.
- Mickiewicz A.: *Osieł i pies*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 416–417.
- Mickiewicz A.: *Pan Tadeusz czyli Ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z roku 1811 i 1812 we dwunastu księgach wierszem*. Oprac. S. Pigoń. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1994, BN I, 83.
- Mickiewicz A.: *Pies i wilki. (Naśladowanie z Lafontaine)*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 137.
- Mickiewicz A.: *Szanfary. Kasyda z arabskiego*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 258–264.
- Mickiewicz A.: *Tchórz na wyborach*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 411–413.
- Mickiewicz A.: *To lubię. Ballada*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 46–51.
- Mickiewicz A.: *Ucieczka. Ballada*. W: Idem: *Wiersze*. Czytelnik, Warszawa 1955, s. 290–296.
- Mickiewicz A.: *Wykład x (Mistrz)*. W: Idem: *Literatura słowiańska. Kurs czwarty. Dzieła*. T. 11. Przeł. L. Płoszewski. Czytelnik, Warszawa 1998, s. 120–134.

- Mickiewicz jako bajkopisarz. Materiały konferencji zorganizowanej w Instytucie Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Słupsku w dniach 11–12 maja 1999 roku. Oprac. K. Cysewski. Wydawnictwo Uczelniane PAP, Słupsk 2000.
- Miller A.: *Zniewolone dzieciństwo. Ukryte źródła tyranii*. Tłum. B. Przybyłowska. Media Rodzina, Poznań 1999.
- Miller N.K.: *Arachnologie: kobieta, tekst i krytyka*. Przeł. K. Kłosińska, K. Kłosiński. W: *Teorie literatury XX wieku. Antologia*. Oprac. A. Burzyńska, M.P. Markowski. Wydawnictwo Znak, Kraków 2006, s. 487–513.
- Miłosz C.: *Mały traktat o kolorach*. W: Idem: *Piesek przydrożny*. Wydawnictwo Znak, Kraków 1997, s. 152.
- Miłosz C.: *Oda do ptaka*. W: Idem: *Wiersze*. T. 2. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1987, s. 59–60.
- Miłosz C.: *Sroczność*. W: Idem: *Wiersze wszystkie*. Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2018, s. 480.
- Morcinek G.: *Łysek z pokładu Idy*. Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1967.
- Morris D.: *Dlaczego koń rzy. O czym mówi nam zachowanie konia*. Przeł. K. Chmiel. Książka i Wiedza, Warszawa 2000.
- Mowat E.: *Nie taki straszny wilk*. Przeł. R. Stiller. Iskry, Warszawa 1986.
- Mój Chrystus. Rozmowy z Jerzym Nowosielskim*. Prowadził Z. Podgórzec. Łuk, Białystok 1993.
- Mózg kalamarnicy Humboldta*. Z Justyną Bargielską rozmawia Beata Mytych-Forajter. „Śląskie Studia Polonistyczne” 2014, nr 1, s. 195–206.
- Musierowicz M.: *Ból serca. Jan Kott „Powiastki dla wnuczek”* (rec.). „Gazeta Wyborcza”, 18–19.05.2002.
- Mytych-Forajter B.: *Energia metamorfozy w prozie Joanny Rudniańskiej*. W: Gralewicz-Wolny I., Mytych-Forajter B.: *Uwolnić Pippi! Twórczość dla dzieci wobec przemian kultury*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013, s. 87–100.
- Nalkowska Z.: *Między zwierzętami. Opowiadania. Fragmenty*. Wstęp, wybór i oprac. H. Kirchner. Wydawnictwo W.A.B. – Grupa Wydawnicza Foksal, Warszawa 2013.
- Nawarecki A.: *Ptaki Hieronima Morsztyna*. W: Idem: *Pokrzywa*. OFFMAX, Chorzów–Sosnowiec 1996, s. 41–62.
- Nietzsche F.: *Wiedza radosna*. Tłum. L. Staff. Nakład Jakóba Mortkowicza, Warszawa 1907.

- Nowacki D.: *Nowa książka Bargielskiej. Lisy małe, ale frajda duża*. „Gazeta Wyborcza”, 12.03.2013, s. 18.
- Nowacki D.: *Zawód: czytelnik. Notatki o prozie polskiej lat 90*. Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 1999.
- Nowak P.: *Wstęp*. W: Lear J.: *Nadzieja radykalna. Etyka w obliczu spustoszenia kulturowego*. Przeł. M. Rychter. Wstęp P. Nowak. Fundacja Augusta hr. Cieszkowskiego, Warszawa 2013, s. V–XIV.
- Nyczek T.: *Jan Kott: na wielkiej scenie*. W: Kott J.: *Pisma wybrane*. T. 1: *Wokół literatury*. Oprac. T. Nyczek. Wydawnictwo Krąg, Warszawa 1991, s. V–XI.
- Olejniczak J.: *Arkadia i małe ojczyzny. Vincenz – Stempowski – Wittlin – Miłosz*. Oficyna Literacka, Kraków 1992.
- Ong W.J.: *Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii*. Przeł. J. Japola. Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1992.
- Orzeszkowa E.: *Chochlik-Psotnik*. W: Eadem: *Przędze*. G. Gebethner i Spółka, Warszawa 1903, s. 30–53.
- Orzeszkowa E.: *Pani Dudkowa. Wspomnienie*. W: Eadem: *Ostatnie nowele*. Nakład Gebethnera i Wolffa, Warszawa–Kraków–Lublin–Łódź–Poznań 1921, s. 157–170.
- Orzeszkowa E.: *Tadeusz. Obrazek wiejski*. W: Eadem: *Opowiadania*. Czytelnik, Warszawa 1973, s. 259–277.
- Paszek J.: *Styl Vincenza*. W: *Świat Vincenza. Studia o życiu i twórczości Stanisława Vincenza (1888–1971)*. Red. J. A. Choroszy, J. Kolbuszewski. Leopoldinum, Wrocław 1992, s. 171–180.
- Pawlikowski J.G.: *Kultura a natura i inne manifesty ekologiczne*. Obywatel Stowarzyszenie „Obywatele – Obywatelom”: Instytut Spraw Obywatelskich, Łódź 2010.
- Piechota D.: *Realizm empatyczny pozytywistów*. W: Idem: *Pozytywistów spotkania z naturą. Szkice ekokrytyczne*. Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk 2018, s. 106–137.
- Piętak S.: *Portrety i zapiski*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1963.
- Piotrowiak J.: *„Ciemny nurt mego życia...”. O wyobraźni poetyckiej Władysława Sebyły*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2008.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. Biblia Tysiąclecia*. Pallotinum, Poznań 1980.

- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. Red. H. Zgółkowa. T. 38.: *Sa-motok-sklaczyć się*. Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 2002.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*. Red. H. Zgółkowa. T. 50: *Zn-żyźnie*. Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 2005.
- Pratt M.L.: *Imperialne spojrzenie. Pisarstwo podróżnicze a transkultuacja*. Tłum. E.E. Nowakowska. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011.
- Preyer W.T.: *Die Seele des Kindes. Beobachtungen über die Geistige Entwicklung des Menschen in den ersten Lebensjahren*. Th. Grieben's Verlag (L. Fernau), Lipsk 1882.
- Przemoc wobec zwierząt*. Jacques Derrida w rozmowie z Élisabeth Roudinesco. Przeł. B. Brzezicka. „Znak” 2015, nr 5, s. 34–43.
- Quinard P.: *Życie sekretne*. Tłum. K. Rutkowski. Vesper, Poznań 2006.
- Rabinow P.: *Antrophos today. Reflections on Modern Equipment*. Princeton University Press, Princeton 2003.
- Radowska-Lisak M.: *Mniej cudowna bajka. O baśniowości „Beldonka” Adolfa Dygasińskiego*. „Litteraria Copernicana” 2009, nr 2, s. 68–87.
- Ricoeur P.: *„Symbol daje do myślenia”*. Przeł. S. Cichowicz. W: Ricoeur P.: *Egzystencja i hermeneutyka. Rozprawy o metodzie*. Wybór, oprac. i posłowie S. Cichowicz. PAX, Warszawa 1975, s. 7–24.
- Rogowska-Stangret M.: *Dziewczynka i pies. O spotkaniu ciało-w-ciało ze zwierzęciem*. „Prace Kulturoznawcze” 2017, nr 3, s. 89–106.
- Roszczyńska M.: *Michała Cichego doświadczanie przestrzeni*. „Białostockie Studia Literaturoznawcze” 2017, nr 11, s. 117–132.
- Sawicka E.: *Powiatki z pająkiem. Ostatnia książka Jana Kotta*. „Rzeczpospolita”, 15.05.2002, s. E4.
- Sebyła W.: *Poezje zebrane*. Wstęp i oprac. A. Z. Makowiecki. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981.
- Sebyłowa S.: *Okladka z Pegazem*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1960.
- Siemienowicz J.: *Nie zabijaj*. „Znak” 2013, nr 694, s. 10–15.
- Sienkiewicz H.: *Ogniem i mieczem*. T. 2. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1991.
- Sienkiewicz H.: *Pan Wołodyjowski*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1991.
- Sienkiewicz H.: *Potop*. T. 1–2. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1991.

- Siergiej P.: *Pożytki z różnorodności*. „Tygodnik Powszechny”, 25.08.2013, s. 33.
- Skowera M.: *Literackie spotkania istot podporządkowanych. Studium przypadku: „Miasteczko Ostatnich Westchnień” Grzegorza Gortata*. W: *Czytanie menażerii. Zwierzęta w literaturze dziecięcej, młodzieżowej i fantastycznej*. Red. A. Mik, P. Pokora, M. Skowera. Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Warszawa 2016, s. 53–74.
- Słomak I.: *Styl*. W: *Ilustrowany słownik terminów literackich. Historia, anegdota, etymologia*. Red. Z. Kadłubek, B. Mytych-Forajter, A. Nawarecki. słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2018, s. 451–455.
- Słomińska N.: *Rozważania podkarpackie, czyli o wędrówkach bohatera „Dukli” i „Dziennikach okrętowego” Andrzeja Stasiuka*. „Pamiętnik Literacki” 2006, z. 4, s. 159–189.
- Słownik języka polskiego*. Red. M. Szymczak. T. 2: *L-P*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1995.
- Słownik łacińsko-polski*. Oprac. K. Kumaniecki. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1965.
- Śmałowicz K.: *Mantichora. Etymologiczny słownik nazw zwierząt*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004.
- Śmałowicz K.: *Wstęp*. W: Idem: *Mantichora. Etymologiczny słownik nazw zwierząt*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004, s. 7–16.
- Sobieraj T.: *Poemat witalizmu. O „Godach życia” Adolfa Dygasińskiego*. „Litteraria Copernicana” 2009, nr 2, s. 102–111.
- Sokołowski J.: *Ptaki ziem polskich*. T. 1. Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego Scriptor, Poznań 2017.
- Sokołska U.: *„Modrzy się chaber, czerwieni mak polny”, czyli o świecie barw w „Zającu” Adolfa Dygasińskiego*. „Litteraria Copernicana” 2009, nr 2, s. 194–209.
- Sommer M.: *Zbieranie. Próba filozoficznego ujęcia*. Przeł. J. Merecki. Oficyna Naukowa, Warszawa 2003.
- Stanecka Z., Oklejak M.: *Basia i lato pod psem*. Egmont Polska, Warszawa 2018.
- Stanecka Z., Sztyma M.: *Drań, czyli moje życie z jamnikiem*. Wydawnictwo Kropka, Warszawa 2022.
- Stanecka Z., Sztyma M.: *Lotta, czyli jak wychować ludzkie stado*. Wydawnictwo Kropka, Warszawa 2021.

- Stasiuk A.: *Dukla*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2008.
- Stasiuk A.: *Jadąc do Babadag*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2004.
- Stasiuk A.: *Jak zostałem pisarzem (próba autobiografii intelektualnej)*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2008.
- Stasiuk A.: *Ptaki*. W: Idem: *Nie ma ekspresów przy żółtych drogach*. Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2013, s. 158–160.
- Stasiuk A.: *Suka*. „Konteksty” 2009, nr 4, s. 103–105.
- Stiller R.: *Wstęp*. W: *Strofy o zwierzętach*. Oprac. R. Stiller. Iskry, Warszawa 1982, s. 7–10.
- Sully J.: *Dusza dziecka*. Przeł. I. Moszczeńska. Księgarnia J. Lisowskiej, Warszawa 1921.
- Sully J.: *Studies of childhood*. D. Appleton and company, New York 1896.
- Szczepan-Wojnarska A. M.: „...z ogniem będziesz się żenił”. Doświadczenie transcendencji w życiu i twórczości Jerzego Lieberta. Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2003.
- Szybko przez wszystko i ruchy Browna. Z Justyną Bargielską o książce *Szybko przez wszystko* rozmawia Aleksander Nawarecki. <http://portliteracki.pl/przystan/teksty/z-justyna-bargielska-rozmawia-aleksander-nawarecki/> [data dostępu: 30.01.2015].
- Szyborska W.: *Psalm*. W: Eadem: *Wybór poezji*. Wstęp i oprac. W. Ligęza. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2016, BN I, 327, s. 231–232.
- Thomas L.-V.: *Trup. Od biologii do antropologii*. Przeł. K. Kocjan. Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1980.
- Tischner J.: *Filozofia dramatu. Wprowadzenie*. Editions du Dialogue. Societe d'Editions Internationales, Paryż 1990.
- Tomasz à Kempis: *O naśladowaniu Chrystusa*. Przeł. A. Kamińska. Przedmowa J. Twardowski. Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1980.
- Tomczok P., Forajter W.: *Zając, lis i ludzie. O jednej powieści Adolfa Dygańskiego*. „Teksty Drugie” 2011, nr 3, s. 165–181.
- Topolski M.: *kameleon&wstążka. Rzecz o poezji Justyny Bargielskiej*. <http://portliteracki.pl/przystan/teksty/kameleon-wstazka-rzecz-o-poezji-justyny-bargielskiej/> [data dostępu: 4.02.2015].
- Toruńczyk B.: *Jan Kott (1914–2001). Lustra pamięci*. „Zeszyty Literackie” 2002, nr 2 (78), s. 33–52.
- Toussenel A.: *L'Esprit des bêtes. Vénérerie française et zoologie passionnelle*. LIBRAIRIE SOCIÉTAIRE, Paris 1847.

- Tymieniecka-Suchanek J.: *Literatura rosyjska wobec upodmiotowienia zwierząt. W kręgu zagadnień ekofilozoficznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013.
- Ullrich J.: *Strefy kontaktu. Spotkanie psa i człowieka (Psio-ludzkie metamorfozy w sztuce współczesnej)*. W: *Zwierzęta i ich ludzie. Zmierzch antropocentrycznego paradygmatu*. Oprac. A. Barcz i D. Łagodźka. Instytut Badań Literackich PAN. Wydawnictwo, Warszawa 2015, s. 88–106.
- Uniłowski K.: *Koloniści i koczownicy. O najnowszej prozie i krytyce literackiej*. Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas” Kraków 2002.
- Vincenz A.: *Wstęp*. W: *Helikon sarmacki, wątki i tematy polskiej poezji barokowej*. Wybór tekstów, wstęp i komentarze A. Vincenz, oprac. tekstów M. Malicki. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1989, BN I, 259, s. III–CXVII.
- Vincenz S.: *Kilka słów o pieśni*. W: Idem: *Po stronie dialogu*. T. 2. Przedmowa C. Miłosz. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1983, s. 230–232.
- Vincenz S.: *Mała Itaka. Rozważania o kulturze ludowej*. W: Idem: *Po stronie dialogu*. T. 1. Przedmowa C. Miłosz. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1983, s. 162–177.
- Vincenz S.: *Na wysokiej połoninie*. Księga 2. *Listy z nieba*. Wydawnictwo PAX, Warszawa 1982.
- Vincenz S.: *Na wysokiej połoninie*. Pasma 1. *Prawda starowieku. Obrazy, dumy i gawędy z Wierchowiny Huculskiej*. Wydawnictwo PAX, Warszawa 1980.
- Vincenz S.: *Na wysokiej połoninie*. Pasma 2. *Nowe czasy*. Księga 1. *Zwada*. Wydawnictwo PAX, Warszawa 1981.
- Vincenz S.: *Na wysokiej połoninie*. Pasma 3. *Barwinkowy wianek. Epilog*. Wydawnictwo PAX, Warszawa 1983.
- Vincenz S.: *O książkach i czytaniu*. W: Idem: *Po stronie dialogu*. T. 1. Przedmowa C. Miłosz. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1983, s. 64–86.
- Vincenz S.: *O słowie i mówieniu. (Wstęp do studium o języku)*. W: Idem: *Po stronie dialogu*. T. 1. Przedmowa C. Miłosz. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1983, s. 45–63.
- Vincenz S.: *Outopos. Zapiski z lat 1938–1944*. Autograf odczytał A. Vincenz. Oprac. J.A. Choroszy. Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1992.
- Vincenz S.: *Pauzanasz*. W: Idem: *Z perspektywy podróży*. Znak, Kraków 1980, s. 83–109.

- Vincenz S.: *Po stronie dialogu*. T. 2. Przedmowa C. Miłosz. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1983.
- Vincenz S.: *Spotkanie z chasydami*. W: Idem: *Z perspektywy podróży*. Znak, Kraków 1980, s. 39–55.
- Vincenz S.: *Z perspektywy podróży*. Znak, Kraków 1980.
- W środku jestem gruby i latam*. Wywiad z Ulfem Starkiem przeprowadziła Krystyna Romanowska. „Rzeczpospolita”, 12.12.2008, s. A22.
- Wajrak A.: *Atak krwiożerczych sikorek*. W: Idem: *To zwierzę mnie bierze*. Wydawnictwo Agora, Warszawa 2013, s. 251–253.
- Wajrak A.: *Dzierzba, czyli maska Zorro*. W: Idem: *To zwierzę mnie bierze*. Wydawnictwo Agora, Warszawa 2013, s. 14–18.
- Wajrak A.: *Modre rozpustnice*. W: Idem: *To zwierzę mnie bierze*. Wydawnictwo Agora, Warszawa 2013, s. 269–270.
- Wajrak A.: *Zwierzaki Wajraka. Jak się żyje w norkach, żeremiach, gniazdach, rzekach, na łące i w lasach*. Ilustracje A. Klonowska. Wydawnictwo Agora, Warszawa 2014.
- Waldenfels B.: *Topografia obcego. Studia z fenomenologii obcego*. Przeł. J. Sidorek. Oficyna Naukowa, Warszawa 2002.
- Weinrich J.: *Is Homosexuality Biologically Natural?* In: *Homosexuality: Social, Psychological, And Biological Issues*. Eds. W. Paul, J.D. Weinrich, J.C. Gonsiorek and M.E. Hotveldt. SAGE Publications, Inc, Beverly Hills 1982.
- Wharton W.: *Franky Furbo*. Przeł. K. Fordoński. Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 1994.
- Wilson A.: *American Ornithology; The Natural History of the Birds of the United States: Illustrated with Plates Engraved and Colored from Original drawings taken from Nature*. Bradford and Inkskeep, Printed by Robert Carr, Philadelphia 1824.
- Wilson E.O.: *Różnorodność życia*. Tłum. J. Weiner. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1999.
- Wrotnowski F.: *Elementarz dla dzieci polskich*. Bourgonne et Martinet, Paryż 1851.
- Załęska-Olszewska I.: *Zwierzyniec Orzeszkowej. Studium o zwierzętach i ludziach w piśmiennictwie Elży Orzeszkowej*. [Doktorat napisany pod kierunkiem dr hab. Barbary Szargot, prof. UJD, maszynopis]. Częstochowa 2023.

- Zaniewska-Wojtków Z., Wojtków P.: *Szczeka, merda, mówi. Jak być najlepszym człowiekiem swojego psa*. Wydawnictwo Znak Literanova, Kraków 2021.
- Zawiszevska A.: *Komitet Damski przy warszawskim oddziale Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami*. W: *Ekomodernizmy*. Red. A. Trześniewska, D. Piechota. Norbertinum Lublin 2016, s. 25–44.
- Zielińska M.: *Zwierzęta Mickiewicza*. W: J.M. Rymkiewicz, D. Siwicka, A. Witkowska, M. Zielińska: *Mickiewicz. Encyklopedia*. Horyzont – Grupa Wydawnicza Bertelsmann Media, Warszawa 2001, s. 627–628.
- Ziemia, rośliny, zwierzęta*. Tłum. J. Wernerowa, J. Żabiński. Polska Oficyna Wydawnicza BGW, Warszawa 1990.
- Ziółkowski P.: *Fenomen chodzenia*. Studio Graffa, Warszawa 2022.
- http://biotechnologia.pl/POLGEN/Odczynniki-do-biologii-molekularnej,2868?per_page=10 [data dostępu: 6.02.2015].
- <http://dico-sciences-animales.cirad.fr/liste-mots.php?fiche=29660&def=eugl%C3%A8ne> [data dostępu: 5.02.2015].
- http://eol.org/pages/11704/hierarchy_entries/56222845/overview [data dostępu: 6.02.2015].
- <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,68467,glony---piekne-grozne-i-smaczne.html> [data dostępu: 6.02.2015].
- <http://technowinki.onet.pl/artykuly/tajemnice-morskich-glebin/obclt> [data dostępu: 1.02.2015].
- <http://www.konie.wortale.net/116-Wielkosc-koni.html> [data dostępu: 21.04.2015].
- <http://www.mt.com.pl/nic-pajeczka> [data dostępu: 15.01.2014].
- <http://www.myetymology.com/latin/Euglena.html> [data dostępu: 5.02.2015].
- <https://jestemnaptak.pl/atlas-ptakow/dudek/> [data dostępu: 1.12.2024].
- <https://ogrod-pedagogiczny.blogspot.com/2018/11/kilka-sow-o-froebli.html> [data dostępu: 3.11.2024].
- <https://qlturka.pl/2016/10/02/pisze-dla-dziecka-w-sobie-rozmowa-z-zofia-stanecka/> [data dostępu: 2.11.2022].
- <https://studzieniec.zp.gov.pl/historia/> [data dostępu: 1.11.2024].
- https://www.facebook.com/groups/947294758938298/?locale=pl_PL [data dostępu: 5.01.2025].

Nota bibliograficzna

Niektóre z tekstów, składających się na niniejszą książkę, były już wcześniej drukowane. Wszystkie poddano zmianom i aktualizacjom. Poniżej podaję miejsca pierwodruków:

- Zwierzęce, jakiego nie ma.* „Zoophilologica. Polish Journal of Animal Studies” 2015, nr 1, s. 37–43.
- Sikorki. W: *Ptaki. Przeploty*. Red. B. Mytych-Forajter, K. Jaglarz. Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych, Katowice 2015, s. 53–65.
- Kilka słów o ptakach u Vincenza.* W: *Stanisław Vincenz humanista XX wieku*. Red. M. Ołdakowska-Kuflowa. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2002, s. 309–328.
- Mineralność motyli. „Dukla” Andrzeja Stasiuka widziana z „Pokoju w którym rzadko się bywa”.* W: *Zamieranie. Prozy*. Red. M. Ładoń, G. Olszański. Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych, Katowice 2012, s. 157–167.
- Najmniejsze zwierzę Justyny Bargielskiej.* W: *Balaghan. Mikroświaty i nano-historie*. Red. M. Jochemczyk, M. Kokoszka i B. Mytych-Forajter. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Katowice 2015, s. 421–432.
- Wilki Mickiewicza.* W: *Wilki i ludzie. Małe kompendium wilkologii*. Red. D. Węzowicz-Ziółkowska, E. Wieczorkowska. Współpraca redakcyjna K. Jaglarz. Wydawca: grupakulturalna.pl. Katowice 2014, s. 195–209.
- Od hipiki do hippomancji. Konie Sebyły.* W: *Władysław Sebyła. Lektury*. Red. J. Kisiel i E. Wróbel. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Katowice 2017, s. 127–140.
- „Lisy” Jerzego Lieberta, czyli jak kluczyć, sznurować i chodzić chyłkiem.* W: *Jerzy Liebert. Lektury*. Red. J. Kisiel, E. Wróbel. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Katowice 2020, s. 43–54.

Pamięci nosorożca. „Elegia oborska” Stanisława Grochowiaka. W: *Zamieranie. Lektury.* Red. G. Olszański, D. Pawelec. Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek, Katowice 2008, s. 97–111.

Wychodzenie z klatki. Jana Kotta „Powiastki dla wnuczek”. W: *Zamieranie fikcji.* Red. M. Ładoń, G. Olszański. Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych. Katowice 2014, s. 63–82.

Chcę mieć psa... Dziecięca i dorosła optyka w odniesieniu do psiej biografii w trzech książkach Zofii Staneckiej. „Czas Kultury” 2023, nr 2, s. 165–177.

Indeks osobowy

A

Abramowska Janina 122, 124, 126, 233
 Agamben Giorgio 189, 233
 Andersen Hans Christian 191, 233
 Andrzejewski Jerzy 162
 Arct Michał 17, 233
 Arystoteles 105
 Audubon John James 39, 233
 Axer Anna 194
 Axer Jerzy 194, 233

B

Bachelard Gaston 11, 29, 39, 44, 53, 61, 89, 90, 94, 233
 Bachórz Józef 12, 113, 114, 233
 Baliński Stanisław 183
 Bańko Mirosław 39, 233
 Baratay Éric 146, 233, 234
 Barcz Anna 10, 217, 234, 249
 Bargielska Justyna 12, 97–112, 234, 239, 241, 244, 248, 253
 Barthes Roland 187, 234
 Bartosiak Katarzyna 228, 234
 Bataille Georges 173, 178, 234
 Baudelaire Charles 183
 Bednarek Joanna 20, 22, 24, 163, 224, 234, 235, 238
 Berger John 23, 100, 202, 234

Berlin Isaiah 161, 234
 Berman Sabina 194, 234
 Betleja Jacek 72, 234
 Beylin Stefania 191, 233
 Biedrzycki Miłosz 24, 99, 242
 Bielik-Robson Agata 83, 234
 Bieńczyk Marek 36, 92, 127, 128, 235, 236
 Biliński Witold 229, 240
 Błonski Jan 29, 44, 89, 90, 233, 235
 Bobrowski Mieczysław 140
 Boguszevska Helena 197
 Bolecki Włodzimierz 176, 235
 Borkowska Grażyna 69, 72, 188, 192, 198, 200, 235
 Boryś Wiesław 31
 Brach-Czaina Jolanta 205
 Braidotti Rosi 20, 22, 23, 163, 235
 Bralczyk Jerzy 206, 235
 Brehm Alfred 60, 184, 235
 Brennejsen Leopold 129
 Brodski Josif 161, 234
 Brodzka-Wald Alina 188, 235
 Brückner Aleksander 31
 Brzechwa Jan 161
 Brzeziński Wojciech 189, 235
 Budrewicz Tadeusz 69, 72, 235
 Budzińska Magdalena 219, 236, 238
 Burzyńska Anna 187, 244

C

- Caillouis Roger 89, 235
 Całbecki Marcin 155, 235
 Černý Walter 53, 236
 Chatwin Bruce 116, 238
 Chełmoński Józef 10, 240
 Chmiel Krystyna 133, 244
 Chodźko Aleksander 124
 Choroszy Jan A. 41, 43, 241, 245, 249
 Chudak Henryk 29, 40, 90, 233
 Chwin Stefan 220
 Chymkowski Roman 216, 236
 Cichowicz Stanisław 159, 246
 Cichy Michał 14, 219–231, 236, 239, 242, 246
 Cioran Emil 92, 236
 Cuvier Georges 109
 Cysewski Kazimierz 122, 241, 244
 Czapliński Przemysław 87, 88, 236
 Czapski Marian 133, 236
 Czechowicz Józef 129, 136, 144–146, 236

D

- Danek Danuta 72, 236
 Darda Renata 177, 236
 Darwin Karol 27, 67, 127, 205, 236, 238
 Dąbrowska Magdalena 216, 236
 Dąbrowska Maria 167, 182
 Derrida Jacques 20, 21, 27, 168, 236, 246
 Dobrowolski Stanisław Ryszard 140
 Dokurno Zygmunt 116, 243
 Dolatowska Krystyna 89, 235

- Drchal Karel 53, 236
 Drenda Olga 220
 Dujardin Félix 111, 236
 Dygasiński Adolf 9, 10, 240, 246, 247, 248
 Dziuba Marcin 146, 239

E

- Eberhard Wolfram 177, 236
 Ehrenberg Christian Gottfried 110, 111
 Eliade Mircea 96, 237
 Ellis Shaun 115, 237
 Elżanowski Andrzej 18, 237
 Emsley John 152, 237
 Ezop 122, 124, 126, 160, 233

F

- Festenstadt Zenon 81, 82, 237
 Filipowicz Anna 184, 237
 Flukowski Stefan 146, 147, 237
 Forajter Waław 9, 248
 Ford Brian J. 109, 110, 237
 Fordoński Krzysztof 149, 250
 Forstner Dorothea OSB 149, 237
 Forycki Remigiusz 172, 239
 Franciszek, święty 60, 170, 241
 Frankiewicz Edward 160, 237
 Frankiewicz Stefan 158, 241
 Fredro Aleksander 122
 Fröbel Friedrich Wilhelm 82

G

- Gebethner Gustaw Adolf 34, 67, 77, 243, 245

Giedymin 119
 Gielata Ireneusz 135, 237
 Ginkowa Łucja 133, 237
 Gintowt Katarzyna 180
 Ginzburg Carlo 22, 23, 187, 237
 Głowacki Janusz 166
 Goethe Johann Wolfgang 161
 Goldsmith Oliver 183
 Gombrowicz Witold 186
 Gonsiorek John C. 22, 250
 Gortat Grzegorz 79, 214, 247
 Górski Artur 116, 243
 Górski Konrad 122, 123, 124, 126, 237
 Grajewska Agnieszka 22, 239
 Gralewicz-Wolny Iwona 195, 237
 Grandin Temple 184, 194, 238
 Grierson Philip James Hamilton 116, 238
 Grochowiak Antoni 167
 Grochowiak Stanisław 13, 165–178, 238, 242, 254
 Gros Frédéric 228, 229, 238
 Grosz Elizabeth 205, 238
 Grzegorzewska Wioletta 219, 238

H

Haraway Donna 223, 224, 238
 Harvey Graham 195, 239
 Hassel Franz 228
 Hausman René 125, 241
 Heine Heinrich 183
 Herba Gosia 219
 Hersch Jeanne 43, 239
 Herzog Werner 162

Hird M. J. 22, 239
 Hoffman Heinrich 76
 Honet Roman 99, 239
 Hopkins Gerard Manley 61
 Hotveldt Mary E. 22, 250
 Humboldt Alexander von 98, 102, 103, 104, 244

I

Ilecki M. 67, 236
 Ingold Tim 222
 Irigaray Luce 205
 Iwaskiewicz Jarosław 14, 15, 191, 233, 239

J

Jachowicz Stanisław 76, 239
 Jacquet Luc 162
 Jaffe Aniela 172, 239
 Jaglarz Kalina 72, 234, 253
 Jakobson Roman 61, 108, 239
 Jan, święty 41
 Janion Maria 172, 239
 Japola Józef 57, 245
 Jaroszek Anna 216, 236
 Jarymowicz Roman Johann 146, 239
 Jarzyna Anita 178, 222, 239
 Jesienin Sergiusz 143
 Jezus Chrystus 154, 156–158, 160, 167, 174, 178, 244, 248
 Jochemczyk Mariusz 130, 135/136, 136, 239, 253
 Johnson Catherine 184, 194, 238
 Jonca Magdalena 80, 240

Jung Carl Gustav 172, 173, 240
 Junor Penny 115, 237

K

Kadłubek Zbigniew 187, 247
 Kagge Erling 228-230, 240
 Kaleta Tadeusz 109, 237
 Kamińska Anna 154, 248
 Kaniowska Ewa 228, 238
 Kempis Tomasz à 154, 248
 Kiejstut, właśc. Kiejstut Giedyminiowicz 119
 Kirchner Hanna 192, 240, 244
 Kisiel Joanna 131, 240, 253
 Klejnocka Katarzyna 86, 240
 Klonowska Anna 28, 250
 Kłak Tadeusz 129, 139, 140, 236, 240
 Kłosińska Krystyna 187, 244
 Kłosiński Krzysztof 80, 187, 240, 244
 Kłosowicz Stanisław 152, 237
 Knysz-Tomaszewska Danuta 10, 240
 Kocjan Krzysztof 140, 248
 Kodály Zoltán 41
 Kokoszka Magdalena 253
 Kolbuszewski Jacek 43, 241, 245
 Konarek Andrzej 161, 234
 Konopnicka Maria 133, 134, 135, 138, 139, 237, 240
 Konwicky Tadeusz 183
 Kopaliński Władysław 101, 240
 Korczak Janusz 192
 Kordecki Augustyn 33
 Kornblum Bronisław 140

Korpalska Anna 160, 162, 240
 Kossak Simona 11, 28, 29, 240
 Kott Jan 14, 179-202, 235, 240, 241, 244-246, 248, 254
 Kott Julia 180
 Kott Lidia Jean 180
 Kowalczyk Agnieszka 20, 163, 235
 Kowalczyk Andrzej Stanisław 43, 241
 Kozińska Dorota 115, 237
 Koziółek Ryszard 135, 237
 Koziorowski Lucjan 40, 241
 Krasicki Ignacy 161
 Kraskowska Ewa 188, 197, 241
 Kraszewski Józef Ignacy 76, 239
 Kreft Magdalena 80, 241
 Kristeva Julia 107, 242
 Kruszewicz Andrzej G. 11, 30, 31, 38, 40, 241
 Krzeczkowski Henryk 161, 234
 Krzemnicka Irena 182
 Kujala Lassi 35
 Kumaniecki Kazimierz Feliks 31, 101, 247
 Kuziak Michał 123, 241

L

La Fontaine Antoine 123-125, 127, 241
 Larousse Pierre 18
 Lear Jonathan 36, 37, 241, 245
 Leder Andrzej 96, 237
 Leeuwenhoek Antonie Philips van 110
 Lem Stanisław 182

Lévinas Emmanuel 178
 Liebert Jerzy 10, 12, 13, 149–163,
 235, 241, 248, 253
 Ligęza Wojciech 66, 248
 Linderman Frank B. 37, 241
 Lindgren Astrid 210
 Linneusz Karol 18, 24,
 Lipczak Aleksandra 99, 241

Ł

Ładoń Monika 253, 254
 Łagodzka Dorota 217, 249
 Łebkowska Anna 188, 242
 Łozińska Tamara 149, 237
 Łukasiewicz Jacek 152, 154, 156, 157,
 158, 159, 176, 177, 242
 Łukaszyk Agnieszka 142, 242

M

Machiavelli Niccolò 161
 Maciejewska Irena 152, 242
 Madyda Aleksander 44, 242
 Makowiecki Andrzej Zdzisław
 130, 246
 Malicki Jan 92, 235
 Malicki Marian 58, 249
 Maliszewski Aleksander 133
 Mallet Marie-Louise 20, 236
 Małecka Aleksandra 24, 242
 Margański Janusz 168, 236
 Markiewicz Henryk 187, 234
 Markowski Michał Paweł 107, 187,
 242, 244
 Martuszevska Anna 113, 233
 Marx Jan 133, 134, 140, 242

Marzec Bartosz 166, 242
 Maślanka Julian 161, 243
 Matt Peter von 160, 161, 242
 Mayenowa Maria Renata 61, 108,
 239
 Mazurkiewicz Filip 135, 242
 Meijer Eva 24, 217, 242
 Melkowski Stefan 169, 242
 Merecki Jarosław 108, 247
 Michelet Jules 34, 39, 40, 65, 66,
 242, 243
 Mickiewicz Adam 9, 10, 12, 113–128,
 161, 183, 188, 233, 235, 237, 240,
 241, 243, 244, 251, 253
 Mickiewicz Mikołaj, ojciec Adama
 13
 Mik Anna 79, 247
 Milecki Aleksander 187, 215, 234
 Miller Alice 76, 244
 Miller Nancy K. 187, 244
 Miłosz Czesław 7, 17, 19, 24, 25, 62,
 244, 245, 249, 250
 Morcinek Gustaw 135, 244
 Morris Desmond 133, 146, 244
 Morsztyn Hieronim 58, 244
 Moszczeńska Izabela 77, 248
 Moś Małgorzata 194, 234
 Mościcki Paweł 189, 233
 Mowat Farley 121, 244
 Murek Weronika 219
 Muselli Vincent 143
 Musierowicz Małgorzata 184, 190,
 199, 244
 Mytych-Forajter Beata 72, 98, 187,
 195, 234, 237, 244, 247, 253

N

- Nałkowska Zofia 192, 197, 198,
240, 244
Nawarecki Aleksander 58, 97, 127,
128, 187, 235, 244, 247, 248
Niepsuj Ola 219
Nietzsche Friedrich 219, 244
Noe 20, 141
Norwid Cyprian Kamil 183
Nowacki Dariusz 86, 96, 106, 245
Nowaczyński Piotr 44, 242
Nowak Piotr 36, 37, 241, 245
Nowakowska Ewa Elżbieta 18,
246
Nowosielski Jerzy 178, 244
Nycz Ryszard 188, 242
Nyczek Tadeusz 183, 186, 240,
245

O

- Ochab Maryna 173, 234
Oczko Alicja 24, 242
Oklejak Marianna 204–206, 247
Okoński Michał 227, 242
Olejniczak Józef 62, 245
Olgierd, właśc. Olgierd Giedymi-
nowicz 119
Olszański Grzegorz 253, 254
Ołdakowska-Kuflowa Mirosława
253
Ong Walter Jackson 57, 245
Orzeszkowa Eliza 12, 67–83, 235,
236, 240, 241, 245, 250
Ostromecki Bogdan 151, 241
Ostrowski Aleksander 53, 236

P

- Pachciarek Paweł 149, 237
Paszek Jerzy 58, 245
Paul William 22, 250
Pawelec Dariusz 254
Pawlikowski Jan Gwalbert 23, 245
Paziński Piotr 220
Piaget Jean 195
Piechota Dariusz 72, 81, 245, 251
Piętak Stanisław 136, 245
Pigoń Stanisław 115, 123, 233, 243
Piotrowiak Jan 136, 245
Platon 44, 66
Płoszewski Leon 128, 161, 243
Podgórzec Zbigniew 178, 244
Pokora Patrycja 79, 215, 247
Pomorska Krystyna 61, 239
Pratt Mary Louise 18, 246
Preyer Wilhelm Thierry 77, 246
Prokopiuk Jerzy 173, 240
Prus Bolesław 78, 133, 134
Przyboś Julian 167
Przybyłowska Barbara 76, 244
Puławski Krzysztof 116, 184, 194,
238
Pustkowiak Patrycja 219
Puszkina Aleksander 143

Q

- Quinard Pascal 147, 246

R

- Rabinow Paul 23, 246
Radowska-Lisak Mirosława 10,
246

- Rej Mikołaj 140
 Rejmer Małgorzata 220
 Renan Ernest 80
 Reymont Władysław Stanisław 133, 134
 Ricoeur Paul 159, 246
 Rogowska-Stangret Monika 205, 238, 246
 Romanowska Krystyna 185, 250
 Rosiek Stanisław 172, 239
 Roszczynialska Magdalena 222, 246
 Roudinesco Élisabeth 20, 21, 246
 Rousseau Jan Jakub 127
 Rudkowska Magdalena 69, 235
 Rudniańska Joanna 194, 244
 Rutkowski Krzysztof 147, 246
 Rychter Marcin 36, 241, 245
 Rymkiewicz Aleksander 155, 235
 Rymkiewicz Jarosław Marek 128, 251
 Ryziński Remigiusz 107, 242
- S**
- Sawicka Elżbieta 185, 199, 200, 246
 Schopenhauer Arthur 83
 Sebeok Thomas A. 203
 Sebyła Władysław 10, 12, 13, 129–147, 155, 235, 240, 245, 246, 253
 Sebyłowa Sabina 129, 130, 140, 144, 145, 246
 Sellmer Izabela 161, 242
 Shelley Percy Bysshe 183
 Sidorek Janusz 116, 250
 Siemienowicz Justyna 181, 246
 Siemion Piotr 220
 Sienkiewicz Henryk 11, 32, 33, 35, 75, 134, 246
 Siergiej Piotr 19, 247
 Sikora Sławomir 23, 100, 202, 234
 Siwicka Dorota 127, 128, 235, 251
 Skowera Maciej 79, 214, 215, 247
 Sławiński Janusz 151
 Słomak Iwona 187, 247
 Słomińska Natalia 86, 247
 Smałowicz Krzysztof 18, 19, 109, 247
 Sobieraj Tomasz 10, 247
 Sokołowski Jan 70, 71, 247
 Sokółska Urszula 10, 247
 Sołtys Paweł 220
 Sommer Manfred 108, 247
 Spencer Herbert 80
 Staff Leopold 60, 161, 219, 241, 244
 Stanecka Zofia 14, 203–217, 247, 251, 254
 Stark Ulf 185, 250
 Stasiuk Andrzej 11, 12, 30, 85–96, 220, 248, 253
 Stefanowska Zofia 117, 243
 Stempowski Jerzy 62, 245
 Stępowski Wincenty 34, 243
 Stiller Robert 113, 121, 244, 248
 Strykowski Maciej 119
 Suchanek Harry 184
 Suchanek Ksenia 184
 Suchanek Zdzisław 184
 Sully James 77, 248
 Szargot Barbara 76, 250

Szczepan-Wojnarska Anna M.
150, 151, 154, 156, 157, 158, 248
Szemplińska Elżbieta 197
Sznicer Małgorzata 92, 235
Szostak Violetta 106, 111, 239
Sztyma Marianna 209, 210, 213,
247
Szymborska Wisława 66, 248
Szymczak Mieczysław 17, 247

Ś

Śniadeccy Jędrzej i Jan, bracia 129

T

Tarasewicz Paulina 146, 233, 234
Tarnowska Krystyna 161, 234
Tatarkiewicz Anna 29, 44, 90, 233
Thomas Louis-Vincent 140, 248
Thoreau Henry David 60
Tischner Józef 178, 248
Tomczok Paweł 9, 248
Topolski Maciej 98, 99, 111, 112, 248
Toruńczyk Barbara 179, 180, 248
Toussenel Alphonse 39, 248
Tow Baal Szem 44, 60
Trembecki Stanisław 123
Trześniewska Agnieszka 81, 251
Tulli Magdalena 162
Turzyński Ryszard 149, 237
Tuwim Julian 58
Twain Mark 183
Twardowski Jan 154, 248
Tymieniecka-Suchanek Justyna
184, 249

U

Uexküll Jakob von 203
Uniłowski Krzysztof 85, 86, 249

V

Varga Krzysztof 220
Vincenz Andrzej 58, 249
Vincenz Stanisław 11, 41–66, 239,
242, 245, 249, 250, 253

W

Waal de Frans 22
Wajrak Adam 27, 28, 34–36, 38,
250
Walas Teresa 188, 242
Walasek Waław 254
Waldenfels Bernhard 116, 250
Weil Kari 79
Weiner January 19, 250
Weinrich James D. 22, 250
Wernerowa Jadwiga 18, 251
Wernic Wiesław 140
Wężowicz-Ziółkowska Dobrosła-
wa 253
Wharton William 149, 250
Wieczorkowska Emilia 253
Wilson Alexander 39, 250
Wilson Edward Osborne 19, 250
Wiśniewska Iwona 69, 235
Witalis Vis 40
Witkowska Alina 128, 251
Wittlin Józef 62, 245
Wojtków Piotr 203, 209, 215, 251
Wolff August Robert 67, 77, 245

Wrotnowski Feliks 115, 250

Wróbel Elżbieta 253

Y

Yosef Reuven 38

Z

Zakrzewska Wanda 149, 237

Załęska-Olszewska Ines 76, 250

Zaniewska-Wojtków Zofia 203,
209, 215, 251

Zawiszewska Agata 81, 251

Zgółkowa Halina 17, 31, 246

Zielińska Marta 127, 128, 235, 251

Ziółkowski Paweł 228, 229, 251

Ż

Żabiński Jan 18, 60, 235, 251

Żeromski Stefan 58

Żukowski Tomasz 188, 235

Żurowski Maciej 89, 235

Żychliński Arkadiusz 161, 242

Beata Mytych-Forajter

Lebendige Bande

Studien zu den Tieren in der polnischen Literatur

Z u s a m m e n f a s s u n g

Das Buch widmet sich den Tieren in den Werken ausgewählter Autoren der polnischen Literatur (vom 19. bis zum 21. Jahrhundert). Es umfasst insgesamt dreizehn Studien, eingeleitet mit einem Vorwort, das eine Einführung in die behandelte Problematik sowie die Erläuterungen zu dem Titel der Arbeit und zu der angenommenen Strategie, wie literarische Tiere gelesen werden, enthält. Die textliche Manifestation von Tieren hat einen sehr unterschiedlichen Charakter, angefangen bei lexikalischen Spuren, die es ermöglichen, Häufigkeitsbestimmungen hinsichtlich der Verwendung von Tierbezeichnungen vorzunehmen, über allegorische und symbolische Repräsentanz bis hin zu der Darstellung von Beziehungen, die auf der Fähigkeit, sich dem anderen empathisch zu nähern, fußen.

Der erste Artikel mit dem Titel *Tierhaftes, das es nicht gibt*, befasst sich mit dem Problem der Kategorisierung und der Gefahr einer Verallgemeinerung, die der menschlichen und insbesondere der wissenschaftlichen Sprache innewohnen. Die Begriffe wie „Tier“ bzw. „Tierhaftes“ scheinen nur das menschliche Bedürfnis nach Abgrenzung von den aus dem Bewusstsein verdrängten animalischen Elementen der eigenen Identität zu erfassen. Aus diesem Grund besteht die in der Arbeit bevorzugte Forschungsmethode darin, die individualisierte

Erfahrung der Begegnung mit einem bestimmten nicht-menschlichen Wesen, aber auch mit einem bestimmten literarischen Text und dem Werk eines bestimmten Autors zum Gegenstand der Betrachtung zu machen. Das Buch befasst sich daher nicht mit Tieren im Allgemeinen, sondern mit literarischen Zeugnissen ihrer Präsenz in der Phantasie, Sprache und Psyche ausgewählter Autoren.

Die darauffolgenden drei Artikel greifen ornithologische Themen auf. In dem ersten der genannten – *Die Meisen oder affektive Vogelkunde*, wird ein Versuch unternommen, über die Spezifik der gleichnamigen Vögel durch einen Einblick in die Etymologie ihres Namens, einen Überblick der naturwissenschaftlichen Kontexte und eine Interpretation literarischer Texte, in denen die Familie *Paridae* bzw. die damit verbundenen Lexeme vorhanden sind, zu reflektieren. Der Text *Die Vögel von Stanisław Vincenz* bietet einen Überblick über die Gattungen und Metaphern, die sich auf die Vögel in seinem Epos *Na wysokiej połoninie* [*Auf den Almen*] und dem Skizzenband *Outopos* beziehen. Die vogelbezogene Artikelreihe schließt der Beitrag „*Pani Dudkowa*“ [„*Frau Wiedehopf*“] von *Eliza Orzeszkowa* – eine Studie über den mehr oder weniger menschlichen Blick ab, in dem das positivistische Thema des Schutzes von Wildtieren vor menschlicher Grausamkeit, aber auch vor menschlicher Neugier und dem Bedürfnis einer unerlaubten Anthropomorphisierung, behandelt wird.

Die Protagonisten der weiteren zwei Studien sind Vertreter der kleinsten und zerbrechlichsten Tierarten – der Schmetterling Tagpfauenauge und das Protozoon – *Euglena viridis*. Der Text mit dem Titel *Die Mineralität der Schmetterlinge*. „*Pokój w którym rzadko się bywa*“ [„*Ein selten betretenes Zimmer*“] von *Andrzej Stasiuk* beschäftigt sich mit den sinnlichen Beschreibungen des Schmetterlingssterbens, um die wohl bekannteste Erzählungssammlung des Autors neu zu interpretieren, diesmal aus der Perspektive eines Schmetterlingsflügels. Der Artikel *Das kleinste Tier* von *Justyna Bargielska* ist wiederum

das Ergebnis einer Suche nach dem kleinsten Lebewesen im Werk der Autorin von *Nudelman*. Es stellt sich heraus, dass es das sowohl als biologischer Organismus frappierende, sich der menschlichen Systematik widersetzende, als auch in poetischen Versen vertretene Augentierchen *Euglena* ist.

Die weiteren drei Beiträge befassen sich mit Tieren, die sowohl aus statistischer, biografischer als auch poetischer Sicht von Bedeutung sind, und zwar bei Adam Mickiewicz (Wölfe), Władysław Sebyła (Pferde) und Jerzy Liebert (Fuchs). Bei Mickiewicz stellt der Wolf ein Tier dar, das nicht nur aus Gründen der Vorkommenshäufigkeit oder der Konventionalität (Symbol des Bösen) Respekt verdient, sondern auch ein für den Dichter selbst frappierendes, im Hinblick auf dessen Wildheit zu schätzendes Tier ist. Sebyłas Vorliebe für die Bilder von kranken bzw. verletzten Pferden knüpft an die Tendenzen einer Zeit an, in der diese Tiere im öffentlichen Raum noch präsent und bedeutsam waren und langsam durch die neuen Technologien verdrängt wurden. Einer der letzten Texte von Jerzy Liebert – ein dramatischer Bericht über eine psychische Krise, regt wiederum zum Nachdenken über die kulturelle Bedeutung des Fuchses und deren Zusammenhang mit den verdrängten psychischen Inhalten des Menschen an, die manchmal gerade in der Poesie zum Ausdruck kommen.

Der weitere Artikel mit dem Titel *Zum Andenken an einen Nashörner. „Elegia oborska“* [„Elegie von Obory“] von Stanisław Grochowiak befasst sich mit einem der späten Werke des Dichters, in dem die Entstehungsgeschichte eines Gedichts mit animalischen Eigenschaften und Metaphern, die einerseits im Schamanismus wurzeln, andererseits mit der poetischen, einer Art Bewusstseinsanalyse des Autors ähnelnden Metareflexion zusammenhängen, erzählt wird.

Die drei abschließenden Studien behandeln zum einen die posthumanistische Sensibilität von Jan Kott, der sich in *Powiatki dla*

wnuczek [Kurzgeschichten für Enkelinnen] dank Beobachtung von Meeressäugern, Intelligenz und Sensibilität von Primaten oder Vögeln (*Die Befreiung aus einem Käfig*. „Powiastki dla wnuczek“ von Jan Kott) mit seiner eigenen Endlichkeit abzufinden scheint, zum anderen die Bindung zu den geliebten Hunden (*Ich möchte einen Hund haben... Die kindliche und erwachsene Sichtweise auf die Biografie eines Hundes in drei Werken von Zofia Stanecka*), und zuallerletzt das Phänomen des Spazierengehens mit Hunden als eine Form der Erkundung von Randgebieten der Großstädte, aber auch als einen Anlass, darüber nachzusinnen, was wichtig/unwichtig, hauptsächlich/nebensächlich bzw. frappierend vergänglich ist (*Das Spazierengehen. Wohin führen die Hunde Michał Cichy?*).

Wo immer es möglich war, wurden biografische Kontexte herangezogen, um Mensch-Tier-Bindungen und Faszinationen zu dokumentieren. Darüber hinaus spricht das Buch sittliche Aspekte an, die historische Variabilität der Einstellungen zu den Tieren widerspiegeln, sowie die Erkenntnisse von Zoologen, Primatologen und Entomologen, die eine Gegenüberstellung von literaturwissenschaftlichen, auf die verbale Form des Textes fokussierten Ansätzen mit jenen, welche die Beziehung zwischen dem Text und der Wirklichkeit betonen, mit dem Verhalten der Tiere, deren Lebensräumen und Morphologie ermöglichen. Damit nimmt die im Titel enthaltene Formel der „lebendigen Banden“ nicht nur auf die Mensch-Tier-Konfigurationen, sondern auch auf den Dialog von Sprachen, Perspektiven und wissenschaftlichen Instrumenten Bezug.

Beata Mytych-Forajter

Living Links

Studies on Animals in Polish Literature

S u m m a r y

The book is devoted to the presence of animals in the texts of selected authors of Polish literature (from the 19th to the 21st century). It consists of thirteen studies, preceded by an introduction, which constitutes an introduction to the issues tackled in the publication and explains the title of the publication and the strategy of reading the literary animals adopted in it. The textual manifestation of animals is of a very different nature, starting with lexical traces, which makes it possible to gauge the frequency with which the animal nomenclature is used, be it through allegorical and symbolic use, or as a description of relationships based on the ability to empathise with one other.

The volume opens with an article, *Zwierzęce, jakiego nie ma* [Animal That Is Not There], devoted to the problem of categorisation and the dangers of generalisation inherent in human and especially scientific language. Concepts such as 'animal' or 'animal-like' turn out to enshrine only the human need for separation from the animal elements of one's own identity, pushed beyond consciousness, so the preferred research path in the publication is to think about the individualised experience of encountering a specific non-human entity, but also a specific literary text and the work of a specific author. Therefore, the book deals not with animals in general, but with literary testimonies of their presence in the imagination, language, and psyche of selected authors.

The next three papers take up ornithological themes. The first one, *Sikorki, czyli ornitologia afektywna* [Tits, or Affective Ornithology], is an attempt to look at the specificity of the eponymous birds by means of an insight into the etymology of their name, through a review of natural science contexts and the interpretation of literary texts in which the family Paridae or lexemes related to it occur. The text *Ptaki Stanisława Vincenza* [The Birds of Stanisław Vincenz] provides an overview of the genres and metaphors associated with birds in the epic poem *Na wysokiej połoninie* [On the High Plateau] and the sketchbook entitled *Outopos*. Closing the bird series is „*Pani Dudkowa*” *Orzeszkowej – studium o bardziej i mniej ludzkim spojrzeniu* [Orzeszkowa’s Ms. Dudkowa – a Study on a More and Less Human Gaze] which takes up a positivist theme related to the protection of wild species from human cruelty, but also human curiosity and the need for their unauthorised anthropomorphisation.

The protagonists of the next two studies are the smallest, most fragile animal organisms – the peacock butterfly and protozoa, the green euglena. The text entitled *Mineralność motyli. „Pokój w którym rzadko się bywa” Andrzeja Stasiuka* [The Minerality of Butterflies. Andrzej Stasiuk’s ‘A Room in which One Rarely Lives’] treats the sensual descriptions of butterflies’ dying in order to reinterpret what is probably the author’s best-known collection of short stories, this time from the perspective of a butterfly’s wing. In turn, the article *Najmniejsze zwierzę Justyny Bargielskiej* [Justyna Bargielska’s Smallest Animal] is the result of a search for the smallest living being in the *Nudelmann* author’s writing. It turns out to be a green euglena, intriguing both as a biological organism that resists human taxonomy and as one that takes up a large part of the poetic verse.

The next three articles deal with animals that are significant from a statistical, biographical and poetic perspective – Adam Mickiewicz (wolves), Władysław Sebyła (horses) and Jerzy Liebert (foxes). In

Mickiewicz's work, the wolf proved to be an animal appreciated not only for reasons of frequency or conventionality (a symbol of evil) but also as an animal that fascinated the poet, in part due to its ferocity. Sebyła's predilection for reaching for images of sick or mutilated horses connects with the tendencies of an era in which these animals, while still present in public space and important, were slowly being replaced by newer technologies. In turn, one of the last texts by Jerzy Liebert, a dramatic record of a psychic crisis, allowed us to rethink the cultural position of the fox and its relationship to the repressed human psyche, sometimes coming to the fore precisely in poetry.

The next text in the volume is *Pamięci nosorożca. „Elegia oborska” Stanisława Grochowiaka* [Rhinoceros Memory. Stanisław Grochowiak's 'Cowshed's Elegy'] is an analysis of the author's late poem, which tells the story of a poem with animistic qualities using metaphors rooted in shamanism, but also related to poetic metareflection, resembling a kind of analysis of the consciousness of the writer.

The three studies that conclude the volume begin with *Wychodzenie z klatki. „Powiastki dla wnuczek” Jana Kotta* [Out of the Cage. Jan Kott's 'Tales for the Granddaughters'] the exploration of posthuman sensibilities of Jan Kott, who seems to reconcile his own finitude through his observations of marine mammals and the intelligence and sensitivity of primates or birds in his book *Powiastki dla wnuczek* [Tales for the Granddaughters]. The next study is the reflection on the bond that can be created with beloved dogs entitled *Chcę mieć psa... Dziecięca i dorosła optyka w odniesieniu do psiej biografii w trzech książkach Zofii Staneckiej* [I Want to Have a Dog... Children's and Adults' Relations to the Dog Biographies in Three Select Books by Zofia Stanecka], The volume ends with the study *Spacerowanie. Where do dogs lead Michał Cichy?* [Taking a Walk. Where Do Dogs Lead Michał Cichy?], an exploration of the phenomenon of walking with dogs as a form of exploring the margins of the big city, but also as

a way to meditate on what is important/unimportant, central/marginal and fascinatingly ephemeral.

Wherever possible, biographical contexts were used, documenting human-animal bonds and fascinations. In addition, the book makes use of moral contexts, showing the historical variation in attitudes to animals, as well as the findings of zoologists, primatologists and entomologists, enabling a juxtaposition of approaches characteristic of literary studies, focused on the verbal shape of the text, and those that emphasise the relationship between the text and reality, animal behaviour, their habitat and morphology. In this way, the titular 'living ties' describe not only human-animal configurations but also a dialogue of languages, perspectives and scientific tools.

Beata Mytych-Forajter

Liens vivants

Études sur les animaux dans la littérature polonaise

R é s u m é

Le livre est consacré à la présence des animaux dans les textes de certains auteurs de la littérature polonaise (du XIX^e au XXI^e siècle). Il se compose de treize études, précédées d'une introduction qui présente la problématique abordée dans l'ouvrage, explique le titre et justifie la stratégie adoptée pour lire les animaux littéraires. La présence des animaux dans les textes littéraires revêt des formes variées, allant de simples traces lexicales, permettant d'analyser la fréquence avec laquelle les dénominations animales sont utilisées, jusqu'à la description de relations fondées sur la capacité à se tourner vers l'autre avec empathie, en passant par une présence allégorique et symbolique des animaux.

Le volume commence par l'article *L'animalité qui n'existe pas*, consacré au problème de la catégorisation et aux risques de la généralisation, inhérents au langage humain, et en particulier au langage scientifique. Des notions telles que « animal » ou « animalité » ne font que révéler le besoin de l'homme de se séparer des éléments animaux de sa propre identité, refoulés dans l'inconscient. C'est pourquoi l'ouvrage privilégie une approche méthodologique axée sur l'expérience individualisée de la rencontre avec un être non humain concret, mais aussi avec des textes littéraires et des auteurs spécifiques. Le livre ne parle donc pas des animaux en général, mais des

témoignages littéraires de leur présence dans l'imaginaire, le langage et la psyché des auteurs choisis.

Les trois articles suivants abordent des questions ornithologiques. Le premier – *Les mésanges, ou l'ornithologie affective* – est une tentative de présenter la spécificité de ces oiseaux à travers l'analyse de l'étymologie de leur nom, des contextes naturalistes, mais aussi par l'interprétation des textes littéraires où apparaît la famille *Paridae* ou les lexèmes qui s'y rapportent. Le deuxième article, *Les oiseaux de Stanisław Vincenz*, propose un inventaire des espèces et des métaphores liées aux oiseaux dans l'épopée *Na wysokiej poloninie* (*Sur les hauts pâturages*) ainsi que dans le carnet à dessins intitulé *Outopos*. L'article qui clôt le cycle ornithologique, « *Pani Dudkowa* » *Orzeszkowej* – *studium o bardziej i mniej ludzkim spojrzeniu* (« *La Huppe fasciée* » d'Eliza Orzeszkowa – *étude d'un regard plus ou moins humain*), aborde le thème positiviste de la protection des espèces sauvages contre la cruauté de l'homme, mais aussi contre sa curiosité et sa propension injustifiée à les anthropomorphiser.

Les protagonistes des deux études suivantes sont les plus petits et les plus fragiles organismes animaux – le papillon de l'espèce *pauze* et le protozoaire euglène verte. Le texte intitulé *Mineralność motyli*. « *Pokój w którym rzadko się bywa* » *Andrzeja Stasiuka* (*La minéralité des papillons*. « *La chambre où l'on va rarement* » d'Andrzej Stasiuk) traite des descriptions sensuelles de l'agonie des papillons, afin de réinterpréter – cette fois sous l'angle de l'aile de papillon – le recueil de nouvelles probablement le plus connu de cet auteur. Quant à l'article *Le plus petit animal* de Justyna Bargielska, il est le fruit de la quête du plus menu être vivant dans l'œuvre de l'autrice de *Nudelman*. Il s'avère être l'euglène verte, fascinante à la fois comme organisme biologique qui s'esquive aux taxonomies humaines, et comme élément du vers poétique.

Les trois articles suivants portent sur des animaux importants tant du point de vue statistique que biographique et poétique chez Adam Mickiewicz (les loups), Władysław Sebyła (les chevaux) et Jerzy Liebert (le renard). Dans l'œuvre de Mickiewicz, le loup se révèle être un animal reconnu non seulement pour des raisons de fréquence ou de sa signification conventionnelle (symbole du mal), mais aussi pour sa sauvagerie, appréciée par le poète fasciné. La prédilection de Sebyła pour les images de chevaux malades ou mutilés correspond aux tendances d'une époque où ces animaux, encore présents et importants dans l'espace public, étaient progressivement supplantés par les nouvelles technologies/les véhicules motorisés. Enfin, l'un des derniers textes de Jerzy Liebert – une transcription dramatique de crise psychique – a permis de repenser la place culturelle du renard et son lien avec des contenus psychiques refoulés par l'homme, qui surgissent parfois précisément dans la poésie.

L'article suivant du volume, *Pamięci nosorożca. « Elegia oborska » Stanisława Grochowiaka (À la mémoire du rhinocéros. « Élégie d'étable » de Stanisław Grochowiak)*, propose une lecture d'un poème tardif qui parle de la création de texte poétique aux propriétés animales. Cette étude s'effectue à travers les métaphores enracinées dans le chamanisme, mais aussi liées à une métaréflexion poétique, qui ressemble à une sorte d'analyse de la conscience du scripteur.

Les trois dernières études traitent d'abord de la sensibilité posthumaniste de Jan Kott, qui, dans *Powiaśki dla wnuczek (Contes pour mes petites-filles)*, semble accepter sa propre finitude grâce à l'observation des mammifères marins, de l'intelligence et de la sensibilité des primates ou des oiseaux (*Wychodzenie z klatki. « Powiaśki dla wnuczek » Jana Kotta/Sortir de sa cage. « Contes pour mes petites-filles » de Jan Kott*). Ensuite, elles proposent une réflexion sur le lien que l'on peut créer avec des chiens adorés (*Je veux avoir un chien... La biographie canine de trois livres de Zofia Stanecka dans les perspectives d'enfant et*

d'adulte). Enfin, elles s'achèvent sur le phénomène de la promenade avec les chiens, conçue à la fois comme moyen pour explorer les marges de la grande ville et comme chemin vers une méditation sur ce qui est signifiant/insignifiant, central/marginal ou remarquablement éphémère (*Se promener. Où les chiens mènent-ils Michał Chichy ?*).

Chaque fois que cela a été possible, on a mobilisé des contextes biographiques, documentant les liens et les fascinations entre l'homme et l'animal. De surcroît, on a recouru dans le livre aux contextes sociaux, mettant en lumière la variabilité historique des approches de l'animal, ainsi qu'aux travaux de zoologues, primatologues ou entomologistes. Cela a permis de confronter des perspectives propres à l'analyse littéraire, concentrée sur la forme verbale du texte, à d'autres approches qui accentuent le rapport du texte à la réalité, aux comportements des animaux, à leur milieux de vie et à leur morphologie. Ainsi, le terme présent dans le titre – « liens vivants » – décrit non seulement les configurations entre humains et animaux, mais aussi le dialogue entre différents langages, perspectives et méthodologies.

Spis treści

Żywe więzi	7
Zwierzęce, jakiego nie ma	17
Sikorki, czyli ornitologia afektywna	27
Ptaki w eposie Stanisława Vincenza	41
<i>Pani Dudkowa</i> Elizy Orzeszkowej – studium o bardziej i mniej ludzkim spojrzeniu	67
Mineralność motyli. Andrzeja Stasiuka <i>Pokój w którym rzadko się bywa</i>	85
Najmniejsze zwierzę Justyny Bargielskiej	97
Wilki Mickiewicza	113
Od hipiki do hippomancji. Konie Sebyły	129
<i>Lisy</i> Jerzego Lieberta, czyli jak kluczyć, sznurować i chodzić chylkiem	149
Pamięci nosorożca. <i>Elegia oborska</i> Stanisława Grochowiaka	165
Wychodzenie z klatki. Jana Kotta <i>Powiatki dla wnuczek</i>	179
<i>Chcę mieć psa...</i> Dziecięca i dorosła optyka w odniesieniu do psiej biografii w trzech książkach Zofii Staneckiej	203
Wspólne spacerowanie. Gdzie psy prowadzą Michała Cichego?	219
Bibliografia	233
Nota bibliograficzna	253
Indeks osobowy	255
Zusammenfassung	265
Summary	269
Résumé	273

Redakcja
Katarzyna Więckowska

Projekt okładki
Anna Krasnodębska-Okreglicka

Korekta
Alicja Uthke

Łamanie
Maribook Maria Uniejewska

Redaktor inicjujący
Przemysław Pieniążek

Nota copyrightowa obowiązująca do 31.12.2026
Copyright © 2025 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone



Sprzysyamy otwartej nauce. Od 1.01.2027 publikacja dostępna
na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa –
Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)



<https://orcid.org/0000-0002-0588-2087>

Mytych-Forajter, Beata

Żywe więzi : studia o zwierzętach w literaturze polskiej /
Beata Mytych-Forajter. – Wydanie I.
– Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2025

<https://doi.org/10.31261/PN.4293>

ISBN 978-83-226-4569-7

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-4570-3

(wersja elektroniczna)

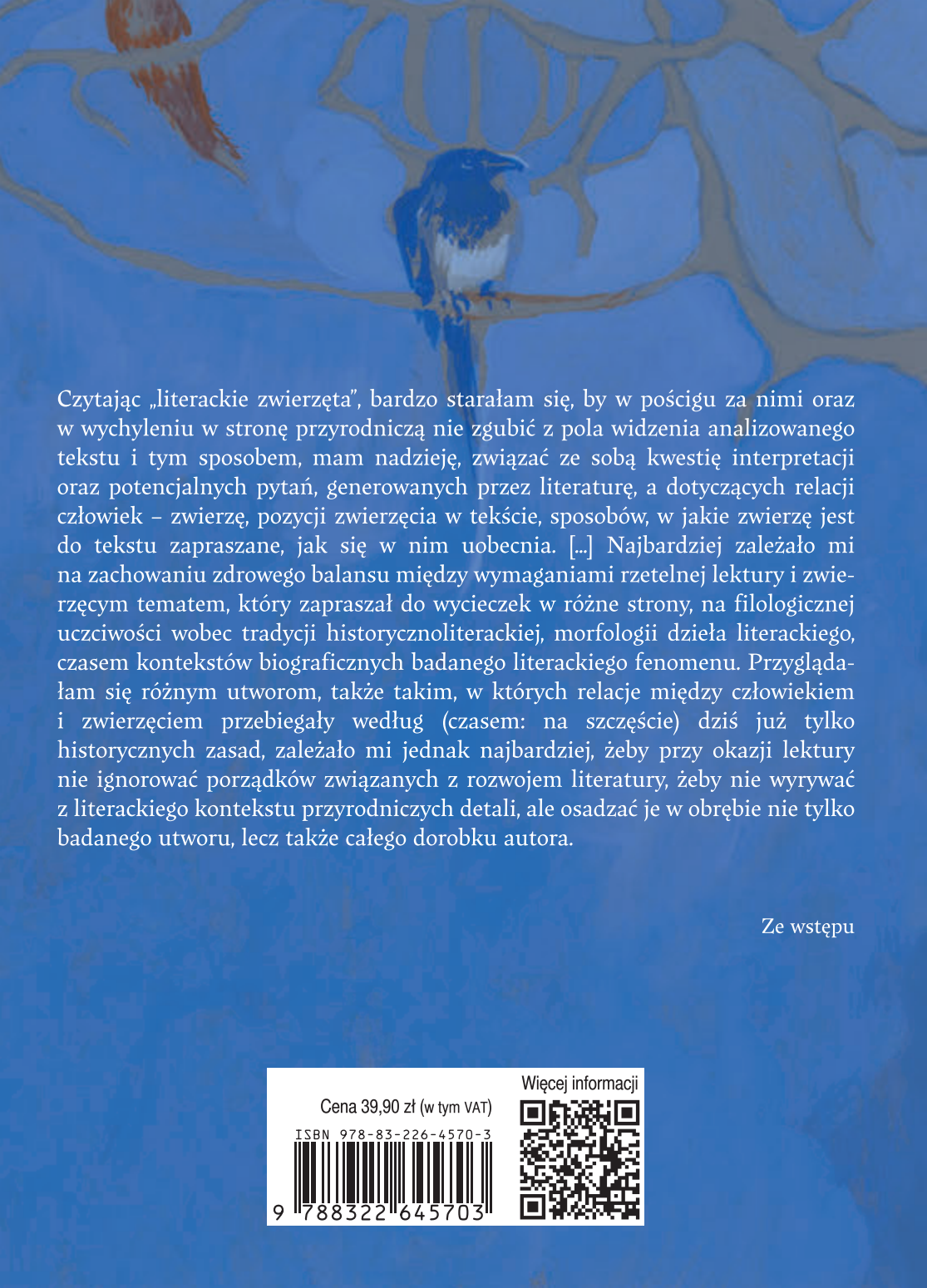
Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Jordana 18, 40-043 Katowice
<https://wydawnictwo.us.edu.pl>
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa:
volumina.pl Sp. z o.o.
ul. Księcia Witolda 7–9
71-063 Szczecin

Wydanie I. Ark. druk. 175. Ark. wyd. 15,0. Papier offset 90 g. PN 4293.
Cena 39,90 zł (w tym VAT)

Beata Mytych-Forajter, dr hab. prof. UŚ, pracuje na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jej zainteresowania badawcze związane są ze sztuką interpretacji, relacjami między literaturą oraz przyrodoznawstwem, a także z literaturą dla dzieci i młodzieży. Autorka książek: *Poetyka i łowy. O idei dawnego polowania w literaturze polskiej XIX wieku* (Katowice 2004), *Czułe punkty Grochowiaka. Szkice i interpretacje* (Katowice 2010), *Latająca ryba. Studia o podróżopisarstwie Ignacego Domeyki* (Katowice 2014), *Zwierzęta na zakręcie* (Warszawa 2017), współautorka prac *Uwolnić Pippi! Twórczość dla dzieci wobec przemian kultury* (Katowice 2013) oraz *Po pierwsze. O literaturze dla dzieci (i nie tylko)* (Kraków 2019, obie wspólnie z Iwoną Gralewicz-Wolny), a także przekładu rozprawy François Soulages'a *Estetyka fotografii. Strata i zysk* (Kraków 2007, wspólnie z Wacławem Forajterem).





Czytając „literackie zwierzęta”, bardzo starałam się, by w pościgu za nimi oraz w wychyleniu w stronę przyrodniczą nie zgubić z pola widzenia analizowanego tekstu i tym sposobem, mam nadzieję, związać ze sobą kwestię interpretacji oraz potencjalnych pytań, generowanych przez literaturę, a dotyczących relacji człowiek – zwierzę, pozycji zwierzęcia w tekście, sposobów, w jakie zwierzę jest do tekstu zapraszane, jak się w nim uobecnia. [...] Najbardziej zależało mi na zachowaniu zdrowego balansu między wymaganiami rzetelnej lektury i zwierzęcym tematem, który zapraszał do wycieczek w różne strony, na filologicznej uczciwości wobec tradycji historycznoliterackiej, morfologii dzieła literackiego, czasem kontekstów biograficznych badanego literackiego fenomenu. Przyglądałam się różnym utworom, także takim, w których relacje między człowiekiem i zwierzęciem przebiegały według (czasem: na szczęście) dziś już tylko historycznych zasad, zależało mi jednak najbardziej, żeby przy okazji lektury nie ignorować porządków związanych z rozwojem literatury, żeby nie wyrywać z literackiego kontekstu przyrodniczych detali, ale osadzać je w obrębie nie tylko badanego utworu, lecz także całego dorobku autora.

Ze wstępu

Cena 39,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-4570-3



9 788322 645703

Więcej informacji

